

ՔՐԻՍՏՈՆԷԱԿԱՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ

ՀՐԱՏԱՐԱԿԵԱԼ ՀՐԱՄԱՆԱԻ

ՍՐԲԱԶԱՆ

ԼՀԱՆԱՅԱՊԵՏԻՆ ՊԻՈՍԻ Ժ

Վկայութիւն Տեառն հաշտութիւն է,
եւ խնայողն առնէ զնորոյս:

Սաղմ. ԺԸ, 8.

ՎԵՆԵՏԻԿ — Ս. ՂԱԶԱՐ

1914

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ Բ. ԵԶՐԱՅԵԱՆԻ Ի ԲԻՐԱՅԻՆ

այս Գրքը

2-ր Բաժնի Խոշոր առևտրի

1917 - Օգոստոս 10

Դ. Լոփ և Բրուկեր

Ա. Գրադ

[Signature]
[Signature]
Հաճյալ

ՔՐԻՍՏՈՆԷԱԿԱՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ

ՔՐԻՍՏՈՆԷԱԿԱՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ

ՀՐԱՏԱՐԱԿԵԱՆ ՀՐԱՄԱՆՈՒ

ՍՐԲԱԶԱՆ

ՔԱՀԱՆԱՅԱՊԵՏԻՆ ՊԻՈՍԻ Ժ.

Վկայութիւն Տեառն հաշտարիւն է,
եւ իմաստունն առնէ զտղայս:

Սաղմ. ԺԸ, 8.

ՎԵՆԵՏԻԿ - Ս. ՂԱԶԱՐ

1914

7490 ը. 4.

Հ Ր Ա Մ Ա Ն Ա Գ Ի Ր

Վեներաբոյ Մխիթարեան Հարց Միա-
բանութեան կը շնորհոշի իշխանոշ-
քիշն հաշերէն քարգեաներոշ Սրբազան
Քահանայապետի Պիոս Ժ.ի, ևոր Քրիս-
տոնեանիան Վարդապետութեան դա-
տագիրքը:

Ի Վատիկանէ 4 Յոնուար 1914

Ն. ԳԱՆԱԼԻ ՍՈՍԿ.

ԱՂԵՐՍԱԳԻՐ

Ստորագրեալը՝ Հ. Դանիէլ Ստեփանեան,
Բնիկ: Գործակալ Մխիթարեան Հարց Միա-
բանութեան Վեկետիոյ, խնայրեալաբար ան-
կեալ յոռա Չեր Սրբութեան, կը խնդրե՛
յաւնան վերոյիշեալ Միաբանութեան Բնդ-
նարական Արքայիկն, որ բարեհաճի չնոր-
հել արտօնօրինակ սոյն Միաբանութեան իր
դպրոցներուն մէջ գործածել իբր միակ դա-
սագիրք Քրիստոնեական Վարդապետութեան
ոչունը աշակերտ, Չեր Սրբութեան հրաւ-
մանաւ: յոյս տեսած մատնիկը:

*Յարմարեալ է առաջ Գ. Դանիէլ Ստեփանեան
սեփական իր անձնական գրքերուն: Կնի-
քի տեսչի միջոցով միջնորդուի
Եւս. Կանիէլ 10 փետր. 1914.*

Հրդ. Ս. Խ.

Ի սրտէ կ'օրհնենք սուրբ նպատակը,
փափագելով որ լաւագոյն արդիւնքներն
ունենայ ուսումը զոր պիտի աւանդեն սի-
րելի որդիքներս:

Ի Վատիկան 10 Փետր. 1914

ՊԻՈՍ ՊՊ. Ժ.

ԱՌ ԾԻՐԱՆՈՒՈՐՆ
ՊԵՏՐՈՍ ՌԷՍՓԻԿԻ

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԱԹՈՌԱԿԱԼ ՄԵՐ

Տ. Ծիրանաւոր.

Մեր Քահանայապետութեան առաջին օրերէն մեր մեծագոյն խնամքն դարձուցինք քրիստոնեայ ժողովրդեան և ի մասնաւորի տղայոց կրօնական կրթութեան վրայ, համոզուած ըլլալով՝ թէ Եկեղեցւոյ վիշտ եղող չարիքներուն մեծագոյն մասնաւոր կու գայ անոր վարդապետութեան և օրէնքներուն տգիտութենէն: Եկեղեցւոյ թշնամիները կը դատապարտեն այս վարդապետութիւնը և օրէնքները՝ հայհոյելով ինչ որ կ'անգիտանան, իսկ իր որդւոցմէ շատերը, աղէկ չճանչնալով զանոնք,

կ'ապրին իբրև թէ չըլլային որդիք Եկեղեցւոյ: Անոր համար միշտ յեղյեղեցիներ Քրիստոնէական Վարդապետութեան գերագոյն կարեւորութիւնը, և քաջաւերեցիներ զայն ամէն տեղ, ըստ մերումս իշխանութեան, ըլլայ Երջարեւական թուղթերով (*Acerbo nimis*) և կարգաւորութեամբը՝ որք հայէին ի Քրիստոնէական Վարդապետութիւնս ժողովրդապետութեանց մէջ, ըլլայ հաստատելով և խրախուսելով վարդապետական Համաժողովները և կրօնական դպրոցները, ըլլայ հոս, Հոռմայ մէջ, մտցնելով ի բազմայ հետէ Խտալիոյ եկեղեցական մեծ Դաւաններու մէջ ի գործածութեան եղող Քրիստոնէական Վարդապետութեան դասագիրքն:

Սակայն տարիներ անցնելով, թէ՛ դպրոցներու մէջ դարերէ ի վեր գոյութիւն ունեցող, Քրիստոնէական Վարդապետութեան ուսման դէմ չարութեամբ հնարուած նորանոր ղեկարութեանց պատահաւ, թէ՛ փոքրիկ տղայոց առաջին հագորդութեան ժամանակին իմաստուն կանխման առթիւ՝ զոր մենք հրամայեցինք, և

թէ՛ ուրիշ զանազան պատճառներու համար, Մեզի փափաք յայտնուած ըլլալով՝ ունենալու Քրիստոնէական Վարդապետութեան դասագիրք մը՝ որ ըլլայ աւելի համառօտ և աւելի յարմար արդի պահանջմանց, հաւանեցանք որ հին Քրիստոնէական Վարդապետութեան դասագիրքին վերայէն նոր մը պատրաստուի շատ համառօտ, զոր մենք քննեցինք և ուզեցինք որ Խտալիոյ Մեր Եղբայրակից Եպիսկոպոսներէն շատերն ալ քննեն զայն և յայտնեն Մեզի իրենց կարծիքն ընդհանրապէս, և, ըստ իրենց գիտութեան և փորձառութեան, մասնաւորաբար նշանակեն ներմուծուելիք փոփոխութիւնները կամ բարեփոխութիւնները:

Ասոնցմէ ընդունած ըլլալով գրեթէ համաձայն նպաստաւոր զնահատում մը՝ քանի մը պատուական զիտողութիւններով՝ զորս հրամայեցինք նկատի առնուլ, կը համարինք թէ պէտք է՛ այլևս ուշացնել դասագրքի փոխանակութիւն մ'ընելը՝ որ, ի բազում գլխոց, կարեւոր ճանչցուած է՝ համոզուած ըլլալով որ այդ դասագիրքը,

Աստուծոյ օրհնութեամբը, շատ աւելի դիւրագործածելի և հնոյն հաւասար, եթէ ոչ աւելի, օգտակար պիտի ըլլայ: Վասն զի գրքին փոքր ըլլալը և սորվելիք բաներուն համառոտութիւնը պիտի չվհատեցնեն պատանիները՝ որոնք արդէն շատ ծանրաբեռնեալ են դպրոցական ծրագիրներէ, և դիւրութիւն պիտի տայ ուսուցիչներու զայն ամբողջապէս սորվեցնելու: դարձեալ, վասն զի, հակառակ համառոտութեանը, լաւ բացատրուած և դուրս ցատկեցուցուած են այն ճշմարտութիւնները՝ որոնք այս ժամանակիս մէջ, ի մեծ վնաս հոգւոց և ընկերութեան, աւելի յարձակում կը կրեն, կամ սխալ հասկցուած են, կամ մոռցուած:

Բաց աստի, վստահ ենք որ չափահասներն ալ՝ որոնք եթէ ուզեն, ինչպէս երբեմն պարտական են, լաւագոյն կեանք մը վարելու և իրենց ընտանիքը դաստիարակելու համար, կենդանացնել իրենց սրբտին մէջ հիմնական ծանօթութիւնները՝ որոնց վրայ համոտատուած են հոգևորական կեանքը և քրիստոնէական բարոյա-

կանը, պիտի գտնեն օգտակար և ախորժելի այս համառօտ դասագիրքը՝ որ շատ խնամքով պատրաստուած է, և ուր պիտի գտնեն ամենայն սլարգութեամբ բացատրուած աստուածային գլխաւոր ճշմարտութիւնները և քրիստոնէական արդիւնաշատ խորհրդածութիւնները:

Ուստի Քրիստոնէական Վարդապետութեան այս դասագիրքը, և Սոաջին տարեքն՝ զորս անոր մէջէն քաղել հրամայեցինք առանց բառ փոփոխելու, ամենափոքր տղայոց դիւրութեան համար, այս գրութեան հեղինակութեամբ կը վաւերացնենք և անոր գործածութիւնը կը հրամայենք Հոռմայ թեմին և եկեղեցական Գաւառին մէջ, և կ'արգելունք որ այսուհետեւ Քրիստոնէական Վարդապետութիւնը սորվեցնելու համար ուրիշ դասագիրք չգործածուի: Իսկ Խտալիոյ միւս թեմերուն համար, կը փափաքինք որ միւսնոյն դասագիրքն՝ զոր Մենք և Եպիսկոպոսներէն շատերը բաւական դատեցինք, ընդունուի նաև այն թեմերուն մէջ, որով կարելի պիտի ըլլայ դարման մ'ընել այն

Ֆնասակար շփոթութեան և դժուարութեան՝ որոնց կը հանդիպին այսօրուան օրս շատերը՝ բռնադատեալ ըլլալով՝ յաճախ բնակութիւն փոխելու, և իրենց նոր բնակութեանց մէջ զանկելով մեծ գանազանութեամբ բացատրութիւններ և դասագիրքեր դժուարաւ կը սորվին և կը շփոթին նոր բաներ լսելով և վերջապէս կը մոռնան գիտցածնին ալ։ Իսկ փոքրիկ տղոց համար չաբագոյն կ'ըլլայ, վասն զի ուսման մը լաւ յաջողութեան խիստ վտանգաւոր է տարբեր դասագրքի վրայէն շարունակելը։ զայն քան ինչ դասագրքի վրայէն որ, քիչ թէ շատ, վարժած է տղան սորվելու։

Կը յորդորենք ջերմապէս Քրիստոնէական Վարդապետութեան բոլոր ուսուցիչները, քանի որ դասագրքին համաոտութիւնը կը դիւրացնէ իրենց գործը, այնչափ աւելի խնամքով բացատրել պատանիներուն Քրիստոնէական Վարդապետութիւնը և զայն անոնց հոգւոյն մէջ թափանցել տալ, որչափ որ մեծ է այսօր

կրօնական լուրջ կրթութեան մը պէտքը, որովհետեւ ամբարշտութիւն և անբարոյսականութիւն երթալով կը տարածուին։ Թող գիտնան որ Քրիստոնէական Վարդապետութեան արդիւնքը կը կախուի գրեթէ բոլորովին իրենց եռանդէն և անոր ուսումը աշակերտաց թեթեւ և ախորժելի բնակու հարպիկութենէն։

Կը խնդրենք Աստուծոյ որ, ինչպէս Հաւատոյ թշնամիները երթալով կ'աճին թոռով և զօրութեամբ և ամէն տեսակ միջոցներով կը տարածեն մոլորութիւնը, այսպէս ալ եռանդնոս բազմաթիւ անձինքներ ելլեն և օգնեն ժողովրդապետներուն, ուսուցիչներուն և քրիստոնէայ ծնողաց Քրիստոնէական Վարդապետութիւնը ուսուցանելու կարեւոր, ազնուական և օգտակար գործոյն մէջ։

Այսու մաղթանօք Չեզ, Տ. Ծիրանաւոր, և այս սուրբ պաշտաման մէջ Ձեր չորձակիցներուն սրտանց կը շնորհենք Առաքելական Օրհնութիւնը։

Ի Վատիկան 18 Հոկտեմ. 1912

ՊԻՈՍ. ՊՊ. Ժ.

ԱՂՈԹՔ ԵՒ ԲԱՆԱԶԵԻՔ

ԶՈՐԱ ՊԵՏՔ Է ԲԵՐԱՆԱՅԻ ՍՈՐՎԻԼ

Այդ բաներուն վրայ մտածէ, եւ
ստունց մէջ նստատուն կեցիր, որ-
պէս զի յառաջանալիսն առե-
նուն յայտնի ըլլայ:

Ա. ՏԽ. Դ. 15

1. - Խաչին նշանը:

Յանուն Հօր և Որդւոյ և Հոգւոյն ՍԵՐ-
բոյ: Ամէն:

2. - Հաշատարք, կամ Հանգանակ առաքելական:

Հաւատամք ի մի Աստուած Հայրն ա-
մենակալ յարարիչն երկնի և երկրի, երևե-
լեաց և աներեւոթից: Եւ ի մի Տէր Յի-
սուս Քրիստոս յՈրդին Աստուծոյ ծնեալն
յԱստուծոյ Հօրէ միածին, նախ քան զա-
մենայն յաւիտեանս: Աստուած յԱստու-
ծոյ, լոյս ի լուսոյ. Աստուած ճշմարիտ
յԱստուծոյ ճշմարտէ, ծնունդ և ոչ արա-
րած: Նոյն ինքն համագոյակից Հօր, որով

ամենայն ինչ եղև յերկինս և ի վերայ երկրի, երևելիք և աներևոյթք: Որ յազգաս մեր մարդկան և վասն մերոյ փրկութեան իջեալ ի յերկնից մարմնացաւ, մարդացաւ, ծնաւ կատարելապէս ի Մարիամայ սրբոյ կուսէն Հոգւովն սրբով: Որով էառ մարմին, հոգի, միտք, և զամենայն որ ինչ է ի մարդ՝ ճշմարտապէս և ոչ կարծեօք: Չարչարեալ, խաչեալ, թաղեալ, յերրորդ աւուր յարուցեալ, ելեալ ի յերկինս՝ նովին մարմնովն նստաւ ընդ աջմէ Հօր: Գալոց է նովին մարմնովն և փառօք Հօր ի դատել զկենդանիս և զմեռեալս, որոյ թագաւորութեանն ոչ գոյ վախճան: Հաւատամք և ի Սուրբ Հոգին յանեղն և ի կատարեալն որ ի Հօրէ և յՈրդւոյ բղխի: Որ խօսեցաւ յօրէնս և ի մարգարէս և յաւետարանս, որ էջն ի յորդանան, քարոզեաց զառաքեալս, և բնակեցաւ ի սուրբսն: Հաւատամք և ի մի միայն յընդհանրական և յառաքելական եկեղեցի. ի մի մկրտութիւն, յապաշխարութիւն, ի քաւութիւն և ի թողութիւն մեղաց: Ի յարութիւն մեռելոց: Ի դատաստանս յաւիտենից հոգւոց և մարմնոց: Յարքայութիւնն երկնից և ի կեանսն յաւիտենականս: Ամէն

3. - Հայր մեր, կամ Աղօրք տէրունական:

Հայր մեր որ յերկինս ես, սուրբ եղիցի անուն քո, եկեացէ արքայութիւն քո, եղիցին կամք քո, որպէս յերկինս և յերկրի: Չհաց մեր հանապազօրդ տուր մեզ այսօր. և թող մեզ զպարտիս մեր, որպէս և մեք թողումք մերոց պարտապանաց. և մի՛ տանիր զմեզ ի փորձութիւն, այլ փրկեա զմեզ ի չարէն: Չի քո է արքայութիւն և զօրութիւն և փառք յաւիտենան: Ամէն:

4. - Փառք Հօր:

Փառք Հօր և Որդւոյ և Հոգւոյն Սրբոյ, այժմ և միշտ և յաւիտենան յաւիտենից: Ամէն:

5. - Ողջոյն քեզ Մարիամ, կամ Ողջունատրոշքիւն Հրեշտակային:

Ողջոյն քեզ Մարիամ, լի շնորհօք, Տէր ընդ քեզ. օրհնեալ ես դու ի կանայս, և օրհնեալ է ատուղ որովայնի քո, Յի-

սուս: Սրբուհի Մարիամ, Մայր Աստուծոյ, բարեխօսեա վասն մեր մեղաւորացս, այժմ և ի ժամու մահուան մերոյ: Ամէն:

6. — Ողջ լեր քաղաքի:

Ողջ լեր, թագուհի, մայր ողորմութեան, կեանք, քաղցրութիւն և յոյս մեր, ողջ լեր: Առ քեզ կարդամք վտարանգեալ որդիքս Եւայի: Առ քեզ հառաչեմք միշտ հեծութեամբ և լալազին ի հովտէ աստի արտմութեան և արտասուաց: Եւ արդ աղէ, ո՛վ բարեխօս մեր, դարձո՛ւ առ մեզ զգորովագութ հայեցուածս աչաց քոց, և զՅիսուս զօրհնեալդ պտուղ որովայնի քո յեսաստանօր պանդխտութեանս ցոյց մեզ, ո՛վ բարեբարոյ, ո՛վ զթած, ո՛վ քաղցր և աւնոյշ Կոյս Մարիամ: Լեր բարեխօս վասն մեր սուրբ Աստուածածին, որպէս զի արժանաւորք եղիցուք խոստմանցն Քրիստոսի. ամէն:

7. — Հրեշտակ Աստուծոյ:

Ո՛վ իմ պահապան հրեշտակս, զիս՝ որ քեզի յանձնուած եմ երկնային զթութեանէն, լուսաւորէ, պահպանէ, առաջնորդէ և կառավարէ: Ամէն:

8. — Յաշիտեալսն հանգիստ հաւատացեալ ննջեցեղոց:

Տուր անոնց յաւիտենական հանգիստ, ո՛վ Տէր, և մշտնջենաւոր լոյսը ծագէ անոնց վրայ, որպէս զի հանգչին խաղաղութեամբ: Ամէն:

9. — Ներգործո՞ւի՞ն հաւատոյ:

Աստուած իմ, հաստատապէս կը հաւատամ այն ամէն բանի զոր, իբրեւ անսրիալ ճշմարտութիւն, յայտներ ես մեզի և Եկեղեցին կը սորվեցնէ մեզի հաւատալ: Եւ յատկապէս կը հաւատամ քեզի՝ միակ ճշմարիտ Աստուած երեք հաւասար և որիշ Անձինքներու բաժնուած, Հայր, Որդի և Սուրբ Հոգի. կը հաւատամ մեզի համար մարմնացած և մեռած Որդւոյն՝ Յիսուսի Քրիստոսի, որ ամէնուն պիտի տայ, արժանեաց համեմատ, յաւիտենական վարձք կամ պատիժ: Կ'ուզեմ ապրիլ միշտ համաձայն այս հաւատքին: Աստուած իմ, աւելցուր հաւատքս:

10. — Ներգործութիւն յոշոյ:

Ո՛վ Աստուած իմ, Յիսուսի Քրիստոսի, Տեառն մերոյ խոստմանց և արգեանց համար կը յուսամ ընդունիլ անհուն բարութենէդ յաւիտենական կեանքը, և բարի գործերով՝ զորս պարտիմ և կ'ուզեմ ընել, անոր արժանի ըլլալու կարևոր շնորհքները: Ո՛վ Աստուած իմ, մի թողուր որ յաւիտեանս ամօթով մնամ:

11. — Ներգործութիւն սիրոյ:

Ո՛վ Աստուած իմ, բոլոր սրտանց և ամէն բանէ վեր կը սիրեմ զքեզ անհուն բարիք և մեր յաւիտենական երջանկութիւնը, և քու սիրոյդ համար կը սիրեմ ընկերս իմ անձիս պէս, և կը ներեմ ինծի եղած նախատանաց: Ո՛վ Աստուած իմ տուր որ միշտ աւելի սիրեմ զքեզ:

12. — Ներգործութիւն փղջման:

Ո՛վ Աստուած իմ, բոլոր սրտանց կը զզջամ իմ մեղքերուս վրայ, և կ'առեմ զանոնք վառն գի նախատինք են անբաւ Մեծփայելութեանդ, պատճառ մահուան

աստուածային Որդւոյդ Յիսուսի, և դատապարտութիւն իմ հոգւոյս: Ասկէ վերջէն ուզեր մեղանչել և կ'առաջագրեմ մեղաց առիթներէն փախչիլ: — Աստուած իմ ողորմած, ներէ ինծի:

13. — Հաշտոյ երկու գլխաւոր խորհրդակերպ:

Միութիւն և երբորդութիւն Աստուծոյ, Մարդեղութիւն, Չարչարանք և Մահ Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի:

14. — Միւրոյ երկու պատուիրաններ:

1⁰. Պիտի սիրես քու Տէր Աստուածդ բոլոր սրտանցդ, բոլոր հոգւովդ և բոլոր մտքովդ:

2⁰. Պիտի սիրես քու ընկերդ քու անձիդ պէս:

15. — Աստուծոյ տասը պատուիրաններ:

Ես եմ քու Տէր Աստուածդ.

1⁰ ինծմէ զատ ուրիշ Աստուած մի՛ ունենար:

2⁰ Աստուծոյ անունը պարապ տեղ բերանդ մի՛ առներ:

- 3° Տօն օրերը սուրբ պահէ՛:
 4° Պատուէ՛ հայրդ և մայրդ:
 5° Մի՛ սպաններ:
 6° Անմաքուր գործեր մի՛ գործեր:
 7° Մի՛ գողանար:
 8° Սուտ վկայութիւն մի՛ տար:
 9° Ուրիշին կնոջ մի՛ ցանկար:
 10° Ուրիշին ունեցածին աչք մի՛ անկեր:

16. – Եկեղեցոյ հինգ պատուի-
 րանները:

1° Կիրակի և հրամայեալ տօն օրերը պատարագ տեսնել:

2° Հրամայուած պահքի և ծովի օրերը միս չուտել:

3° Տարին գէթ անգամ մը խոստովա-
 նանք ըլլալ և գէթ Զատիկի օրն հաղոր-
 դուիլ:

4° Եկեղեցւոյ կարօտութեան օգնել տա-
 սանորդ տալով ըստ օրինաց և սովորու-
 թեան:

5° Արգիլուած ժամանակներու մէջ հան-
 դիսաւոր հարսանիք չկատարել:

17. – Եօթն խորհուրդները:

¹Մկրտութիւն, ²Դրօշմ, ³Հաղորդու-
 թիւն, ⁴Ապաշխարութիւն, ⁵Վերջին Օծում,
⁶Կարգ քահանայութեան, ⁷Պսակ:

18. – Հոգւոյն Սրբոյ եօթն
 շնորհքները:

¹Իմաստութիւն, ²Հանճար, ³խորհուրդ,
⁴արիութիւն, ⁵գիտութիւն, ⁶գթութիւն,
⁷Երկիւղ Աստուծոյ:

19. – Աստուածաբանական առա-
 քինութիւնները:

¹Հաւատք, ²Յոյս, ³Մէք:

20. – Զորս գլխաւոր առարի-
 նութիւնները:

¹Խոհեմութիւն, ²արդարութիւն, ³արիու-
 թիւն, ⁴ժուժկալութիւն:

**21. – Մարմնաշոր եօրն գործք
ողորմոշքեան:**

¹Անօթի եղողները կերակրել, ²ծարպ-
ւիններուն ջուր տալ, ³մերկերը հագուեցը-
նել, ⁴պանդուխտներուն բնակարան տալ,
⁵հիւանդներուն այցելութիւն տալ, ⁶բան-
տարկեալները տեսնելու երթալ, ⁷թաղել
մեռեալները:

**22. – Հոգեւոր եօրն գործք
ողորմոշքեան:**

¹Խորհուրդ տալ տարակուսեալներուն,
²սորվեցնել ազէտները, ³մեղաւորները խը-
րատել, ⁴վշտացեալները մխիթարել, ⁵հե-
րել նախատանաց, ⁶համբերութեամբ՝ տղ-
նիլ տաղտկացուցիչ մարդկանց, ⁷աղօթել
առ Աստուած կենդանեաց և մեռելոց հա-
մար:

23. – Եօրն մահացոշ մեղքերը:

¹Հպարտութիւն, ²ագահութիւն, ³բըզ-
ջախոհութիւն, ⁴բարկութիւն, ⁵որկրամո-
լութիւն, ⁶նախանձ, ⁷ծուլութիւն:

**24. – Բնդդեմ Հոգւոյն Սրբոյ վեց
մեղքերը:**

¹Յուսահատութիւն փրկութիւն գտնելէ,
²մեծամտութիւն՝ առանց արգեանց փրկուիլ
կարենալու, ³ծանօթ ճշմարտութեան դէմ
կռուիլ, ⁴Ուրիշին շնորհաց վրայ նախան-
ձիլ, ⁵մեղքի մէջ յամառիլ, ⁶վերջնական
անապաշխարութիւն:

**25. – Աստուծոյ վրեժխնդրութեան
բողոքոյ չորս մեղքերը:**

¹Կամաւոր մարդասպանութիւն, ²ան-
մաքուր մեղք ընդդէմ բնութեան, ³աղ-
քատները զրկել, ⁴աշխատաւորաց վարձըը
խաւրդախել:

26. – Զորս վերջինը:

¹Մահ, ²ղատաստան, ³դժոխք, ⁴արքա-
յութիւն:

ՆԱԽՆԱԿԱՆ ԾԱՆՈԹՈՒԹԻՒՆԻՔ

ՔՐԻՍՏՈՆԵԱԿԱՆ ՀԱՌԱՏՈՅ

Նա որ կը մօտենայ Աստուծոյ
պետր եւ ձառառայ քե ե Աստուծո՛ւ,
եւ քե կը վարձատրե գիւրքը փրկու-
ողները: Երբ. ԺԱ. 6.

Այս ե յաշտեմանսմ կեանքը որ
ձանկեան զրեզ միակ ճշմարիտ Աս-
տուծ եւ զոր զրկեցիր, զՅիսուս
Քրիստոս: Յովհ. ԺԵ. 3.

1. Զմեզ ո՛վ ստեղծեր է:

Աստուած ստեղծեր է զմեզ:

2. Ո՞վ է Աստուած:

Աստուած է էական ամենակատա-
րեալ, Ստեղծող եւ Տէր երկնի եւ երկրի:

3. Ի՞նչ ըսել է ԱՄԵՆԱԿԱՍԱՐԵԱԼ:

ԱՄԵՆԱԿԱՍԱՐԵԱԼ կը նշանակէ թէ
յԱստուած կը զտնուի ամէն կատարելու-
թիւն, առանց պակասութեան եւ առանց
սահմանի, կամ թէ նա է կարողութիւն,
իմաստութիւն եւ բարութիւն ԱՆՍԱՀՄԱՆ:

4. Ի՞նչ կը նշանակէ ՍՏԵՂԾՈՂ:

ՍՏԵՂԾՈՂ կը նշանակէ թէ Աս-
տուած ամէն բան շիներ է ոչընչէ:

5. Ի՞նչ կը նշանակէ ՏԵՐ:

ՏԵՐ կը նշանակէ թէ Աստուած
բացարձակ տէր է ամէն բանի:

6. Աստուած մեզի պէս մարմին ունի՞:

Աստուած մարմին չունի, այլ է
ամենապարզ հոգի:

7. Ո՞չք եւ Աստուած:

Աստուած է երկինքը, երկրիս վրայ
եւ ամէն տեղ. Նա է ԱՆՍԱՀՄԱՆ:

8. Աստուած միշտ գոյութիւն ունեցե՞ր է:

Աստուած միշտ եղած է եւ միշտ
պիտի ըլլայ. Նա է ՅԱԻԻՏԵՆԱԿԱՆ:

9. Աստուած ամէն բան գիտե՞:

Աստուած ամէն բան գիտէ, մինչեւ
անգամ մեր խորհուրդները. Նա է ԱՄԵ-
ՆԱԳԵՏ:

10. Աստուած ամէն բան կրնայ ընել:

Աստուած ինչ որ ուզէ կարող է
ընել. Նա է ԱՄԵՆԱԿԱՐՈՂ:

11. Աստուած չար ալ կրնայ ընել:

Աստուած չար չի կրնար գործել,
վասն զի անսահման բարութիւն ըլլալով
չի կրնար ուզել չարը, բայց յոյժ կու տայ
արարածոց ազատութիւնը չբռնաբարելու
համար, եւ գիտէ չարէն բարիք հանել:

12. Աստուած ստեղծուած բաներու վրայ խնամք ունի՞:

Աստուած կը խնամէ և կը նախախնամէ ստեղծուած բաները, կը պահպանէ զանոնք և իրենց վախճանին կ'ուզէ անսահման իմաստութեամբ, բարութեամբ և արդարութեամբ:

13. Աստուած ինչո՞ւ համար ստեղծեր է զմեզ:

Աստուած զմեզ ստեղծեր է որպէս զի այս աշխարհիս վրայ զինքը ձանձնանք, սիրենք և իրեն ծառայենք, և ի հանդերձելումն արքայութեան մէջ վայելենք զինքը:

14. Արքայութիւնն ի՞նչ է:

Արքայութիւնն է յաւիտենական վայելումն Աստուծոյ՝ որ է մեր երջանկութիւնն, և ի Նա պիտի վայելենք ամէն բարիք, առանց բնաւ չարի:

15. Արքայութիւնն երբեք ո՞վ արժանի կ'ըլլայ:

Արքայութեան արժանի կ'ըլլայ այն մարդը որ բարի է, այսինքն՝ որ կը սիրէ զԱստուած և հաւատարմութեամբ կը ծառայէ Անոր, և Անոր շնորհաց մէջ կը մեռնի:

16. Չարերն՝ որոնք Աստուծոյ չեն ծառայեր և մահացու մեղքի մէջ կը մեռնին, ի՞նչ բանի արժանի կ'ըլլան:

Չարերն՝ որոնք Աստուծոյ չեն ծառայեր և մահացու մեղքի մէջ կը մեռնին, դժոխքի արժանի կ'ըլլան:

17. Ի՞նչ է դժոխքը:

Դժոխքն է մեր երջանկութիւնն եզոյզ Աստուծմէ զրկուած ըլլալուն յաւիտենական տանջանքն, նոյնպէս տանջանք կրակի րամէն տեսակ չարիքներով՝ առանց բնաւ բարւոյ:

18. Աստուած ինչո՞ւ համար թարխնէր կը վարձատրէ և շարերը կը պատժէ:

Աստուած բարիները կը վարձատրէ և չարերը կը պատժէ, վասն զի անսահման արդարութիւն է:

19. Աստուած մե՞կ է միայն:

Աստուած մէկ է, բայց երեք հաւասար և որիչ Անձինքներու բաժնուած, որ է ԱՄԵՆԱՍՈՒՐԲ ԵՐՐՈՐԴՈՒԹԻՒՆՆԸ:

20. Ամենասուրբ Երրորդորդական երեք Անձանց անուններն ի՞նչ են:

Ամենասուրբ Երրորդութեան երեք Անձանց անուններն են Հայր, Որդի և Հոգի Սուրբ:

21. Ամենատարբեր Երրորդութեան երեք Անձինքներէն մէկը մարմնացաւ, մարդ եղաւ:

Ամենատարբեր Երրորդութեան երեք Անձինքներէն երկրորդը, այսինքն Որդին, մարմնացաւ և մարդ եղաւ:

22. Մարդ եղած Որդին Աստուծոյ ի՞նչ կը կոչուի:

Մարդ եղած Որդին Աստուծոյ կը կոչուի Յիսուս Քրիստոս:

23. Ո՞վ է Յիսուս Քրիստոս:

Յիսուս Քրիստոս է երկրորդ Անձն Ամենատարբեր Երրորդութեան, այսինքն Որդին Աստուծոյ մարդ եղած:

24. Յիսուս Քրիստոս Աստուած և մարդ է:

Այո՛, Յիսուս Քրիստոս է ճշմարիտ Աստուած և ճշմարիտ մարդ:

25. Ինչո՞ւ համար Որդին Աստուծոյ մարդ եղաւ:

Որդին Աստուծոյ մարդ եղաւ զմեզ փրկելու համար, այսինքն, զմեզ մեղքէն ազատելու և արքայութիւն տանելու համար:

26. Զմեզ փրկելու համար Յիսուս Քրիստոս ի՞նչ րրաւ:

Յիսուս Քրիստոս զմեզ փրկելու

համար՝ հատուցում ըրաւ մեր մեղքերուն համար չարչարուելով և խաչին վրայ ինքզինքը զոհելով, և սորվեցուց մեզի ապրիլ ըստ Աստուծոյ:

27. Ըստ Աստուծոյ ապրելու համար ի՞նչ պէտք ենք ընել:

Ըստ Աստուծոյ ապրելու համար պէտք ենք հաւատալ Անոր յայտնած ճշմարտութեանց և պահել պատուիրանները իրեն շնորհաց օգնութեամբ՝ զոր կ'ընդունինք խորհուրդներու և աղօթքի միջոցաւ:

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

«ՀԱՒԱՏԱՄԲԸ»

ԿԱՄ

ՔՐԻՍՏՈՆԵԱԿԱՆ ՀԱՒԱՏՈՅ ԳԼԽԱԻՈՐ ՃՇՄԱՐՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Առանց հաշատոյ անհնար է Աստուծոյ հաճոյ ըլլալ:

Երբ. ժԲ. 6:

ԳԼՈՒԽ Ա.

Գլխաւոր խորհուրդները. — Նշան սրբոյ
խաչին:

Հաշատամ:

28. Աստուծմ. յայտնուած ճշմարտութիւնները որոնք են:

Աստուծմէ յայտնուած ճշմարտութիւնները գլխաւորապէս անոնք են՝ որոնք անխոփուած են Հաշատամքին կամ հաշատոյ Հանգանակին մէջ և կ'ըսուին ճշմարտաբանք հաշատոյ, վասն զի կատարեալ հաւատքով պէտք են հաւատալ անոնց իբր ուսուցեալք յԱստուծոյ՝ որ ոչ կը խաբուի և ոչ կ'ընայ խաբել:

29. Ի՞նչ է ՀԱՒԱՏԱՄԲԸ կամ ՀԱՒԱՏՈՅ ՀԱՆԳԱԿԸ:

ՀԱՒԱՏԱՄԲԸ կամ ՀԱՒԱՏՈՅ ՀԱՆԳԱԿԸ է խոստովանութիւն մը Յիսուսի Քրիստոսի, և Առաքելոց միջոցաւ՝ Աստուծմէ յայտնուած գլխաւոր խորհրդոց և ուրիշ ճշմարտութեանց, և զորս կը սորվեցնէ Եկեղեցին:

30. Խորհուրդն ի՞նչ է:

Խորհուրդն է ճշմարտութիւն մը մեր խելքէն վեր, բայց ոչ հակառակ, որուն կը հաւատանք, վասն զի Աստուծմ յայտնէր է:

31. Որոնք են Հաշատոյ գլխաւոր խորհուրդները զորոնք կը խոստովանին Հաշատամքին մէջ:

Հաւատամքին մէջ գտնուած Հաշատոյ գլխաւոր խորհուրդները երկու են. Միութիւն և Երրորդութիւն Աստուծոյ. Մարդեղութիւն, Չարչարանք և Մահ Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի:

32. Հաշատոյ երկու գլխաւոր խորհուրդները ուրիշ կերպով ալ կը խոստովանին և կը յայտնեն:

Հաւատոյ երկու գլխաւոր խորհուրդները կը խոստովանին և կը յայտնեն նաեւ խաչին ճշմարտութեամբ ալ կը կոչուի նշան բրիստոսի:

33. Ի՞նչպէս պետք է ընել Խաչիկն եր-
շանը:

Խաչին նշանը ընելու համար
պէտք է աջ ձեռքը ճակատին տանիլ ըսե-
լով, Յսևուն Հօր, ապա կուրծքին ըսե-
լով, և Որդոյ, ապա ձախ ուսին և աջ
ուսին ըսելով, և Հոգւոյն Սրբոյ, և վեր-
ջացնել Ամենով:

34. Խաչիկն եղանով ի՞նչպէս կը յայտ-
նենք Հաւատոյ երկու գրխաւոր խորհուրդ-
ները:

Խաչին նշանին բաւերովը կը խոս-
տովանինք Միութիւնն և Երբորդութիւնն
Աստուծոյ, և Խաչիկն ձեռովը Տեառն մե-
րոյ Յիսուսի Քրիստոսի Չարչարանքը և
Մահը:

35. Երեսը խաչակերպը օգտակար է:

Յաճախ և Չերմեռանդութեամբ
երեսը խաչակնքելը շատ օգտակար է,
վասն զի արտաքին ներգործութիւն մըն
է Հաւատոյ, և կը կենդանացնէ ի մեզ
այս առաքինութիւնը, կը յաղթէ մարդ-
կային ակնածութեան և փորձութիւննե-
րու, և մեզի կ'ընդունի Աստուծոյ շնորհք-
ները:

36. Միշտ աղէկ է խաչակնքել երեսը:

Միշտ լաւ է խաչակնքելը, և

մասնաւորապէս կը օնական ամէն գործէ
առաջ և վերջ, կերակուրէ և հանգչելէ
առաջ և վերջ, հոգւոյ և մարմնոյ վը-
տանգնեքու մէջ:

Գ Լ Ո Ի Խ Բ.

Միութիւն և Երբորդութիւն Աստուծոյ:

Հաւատամ Աստուծ Հայրն ամե-
նակալ... Ի Յիսուս Քրիստոս՝ Իշ-
մածիկն Որդին, մեր Տէրը... Ի
Հոգին սուրբ:

37. Ի՞նչ կը նշանակէ Միութիւնն ԱՍ-
ՏՈՒԾՈՅ:

Միութիւնն ԱՍՏՈՒԾՈՅ կը նշա-
նակէ թէ մէկ Աստուած կայ:

38. Ի՞նչ կը նշանակէ Երբորդութիւնն
ԱՍՏՈՒԾՈՅ:

Երբորդութիւնն ԱՍՏՈՒԾՈՅ կը նը-
շանակէ թէ յԱստուած երեք հաւասար
Անձինք կան, իրապէս որիշք, Հայր, Որդի
և Հոգի Սուրբ:

39. Ի՞նչ կը նշանակէ Երեք Անձինք
ԻՐԱՊԵՍ ՈՐԻՇՔ:

Երեք Անձինք ԻՐԱՊԵՍ ՈՐԻՇՔ կը

նշանակէ թէ յԱստուած մէկ Անճը միւսը
չէ, երեքն ալ մէկ Աստուած ըլլալով
հանդերձ:

40. Մենք կը հասկնանք թէ ինչպէս
աստուածային երեք Անճիք, թեպէտ իրա-
պէս որիչք, եւ մէկ Աստուած:

Մենք չենք հասկնար եւ ոչ կըր-
նանք հասկնալ թէ ինչպէս աստուածային
երեք Անճիք, թէպէտ իրապէս որիչք,
են մի Աստուած. խորհուրդ մըն է:

41. Ամենասուրբ Երրորդութեան առա-
ջին Անճը ո՞րն է:

Ամենասուրբ Երրորդութեան ա-
ռաջին Անճն է ՀՍՅՐԸ:

42. Ամենասուրբ Երրորդութեան եր-
կրորդ Անճն ո՞րն է:

Ամենասուրբ Երրորդութեան եր-
կրորդ Անճն է ՈՐԴԻՆ:

43. Ամենասուրբ Երրորդութեան երրորդ
Անճը ո՞րն է:

Ամենասուրբ Երրորդութեան եր-
րորդ Անճն է ՀՈԳԻՆ ՍՈՒՐԲ:

44. Ինչո՞ւ համար Հայր է աստուածային
Անճն Ամենասուրբ Երրորդութեան:

Հայր է առաջին Անճն Ամենա-
սուրբ Երրորդութեան, վասն զի ուրիշէ մը

չեղլեր, եւ իրմէ կ'ելլեն միւս երկու Ան-
ճիք, այսինքն, Որդին եւ Հոգին Սուրբ:

45. Ինչո՞ւ համար Որդին է երկրորդ
Անճն Ամենասուրբ Երրորդութեան:

Որդին է երկրորդ Անճն Ամենա-
սուրբ Երրորդութեան, վասն զի ի Հօրէ
ծնեալ է; եւ է, ընդ Հօր, պատճառ Հոգ-
ւոյն Սրբոյ:

46. Ինչո՞ւ համար Հոգին Սուրբ է եր-
րորդ Անճն Ամենասուրբ Երրորդութեան:

Հոգին Սուրբ է երրորդ Անճն
Ամենասուրբ Երրորդութեան, վասն զի
բղխի ի Հօրէ եւ յՈրդւոյ:

47. Ամենասուրբ Երրորդութեան իշտա-
քանչիւր Անճն Աստուած է:

Այո՛, Ամենասուրբ Երրորդութեան
իւրաքանչիւր Անճն Աստուած է:

48. Երեւ իշտաքանչիւր աստուածային
Անճն Աստուած է, ոչրեւմն աստուածային
երեք Անճիք երեք Աստուածներ եւ:

Աստուածային երեք Անճիք երեք
Աստուածներ չեն, այլ մէկ Աստուած,
վասն զի միեւնոյն աստուածային բնու-
թիւնն եւ գոյացութիւնն ունին:

49. Երեք աստուածային Անձինք հաշաւոր են, թէ մէջերէն իսկ աշկի մեծը, աշկի զօրաւորը և աշկի իմաստունը:

Աստուածային երեք Անձինք մէկ Աստուած ըլլալով, յամենայնի հաւասար են, հաւասարապէս ունին ամենայն կատարելութիւն և գործ, թէպէտ ինչ ինչ կատարելութիւններ և գործեր աւելի մէկ Անձին կը տրուի քան միւսին, ինչպէս, իշխանութիւն և արարչագործութիւն կը տրուին Հօր:

50. Հայրը գեր՝ Որդիէն և Հոգին Սուրբէն քե՛ն առաջ լի՛ եղած:

Հայրը Որդիէն և Հոգին Սուրբէն առաջ չէ եղած, վասն զի աստուածային երեք Անձերը, հաւասարապէս ունենալով միեւնոյն աստուածային յաւիտենական բնութիւնը, հաւասարապէս յաւիտենական են:

Գ Լ Ո Ի Խ Գ.

Ստեղծու՛մն աշխարհի. ստեղծու՛մն եւ անկու՛մն մարդու՛ն:

Հաստատւ յԱստուած... յԱրարիլն երկնի և էրկրի:

51. Աստուած ինչո՞ւ համար ԱՐԱՐԻԶ ԵՐԿՆԻ ԵՒ ԵՐԿՐԻ Կ'ԸՍՈՒԻ:

Աստուած ԱՐԱՐԻԶ ԵՐԿՆԻ ԵՒ ԵՐԿՐԻ, կամ աշխարհի կ'ըսուի, վասն զի ոչընչէ ըրաւ զայն, և ոչընչէ ընելն ըստեղծել է:

52. Աշխարհ յոյր Աստուծոյ գործն է:

Աշխարհ բոլոր Աստուծոյ գործն է, և մեծութեամբը, գեղեցկութեամբը և հիանալի կարգովը, կը քարոզէ մեզի Անոր կարողութիւնը, իմաստութիւնը և անսահման բարութիւնը:

53. Աստուած աշխարհիս միայն երբ թողնէ մասն ստեղծեց:

Աստուած աշխարհիս նիւթական մասն չէ որ ստեղծեց միայն, այլ ստեղծեց նաև պարզ հոգիները, և կը ստեղծէ իւրաքանչիւր մարդու հոգին:

54. Որո՞նք են պարզ հոգիները:

Պարզ հոգիներն են իմացական էակներ առանց մարմնոյ:

55. Ի՞նչպիսի գիտեր ստեղծուած պարզ հոգիներու գոյութիւնը:

Հաւատքը մեզի կը սորվեցնէ թէ կան ստեղծուած պարզ հոգիներ:

56. Հաւատքը ինչպիսի՞ ստեղծուած պարզ հոգիներու գոյութիւնը կը սորվեցնէ մեզի:

Հաւատքը մեզի կը սորվեցնէ բարի պարզ հոգիներու, այսինքն, Հրեշտակներու, և չար հոգիներու, այսինքն, դեւերու գոյութիւնը:

57. Ի՞նչ են Հրեշտակները:

Հրեշտակներն են Աստուծոյ անեղևոյթ պաշտօնեայները և մեր Պահապանները, վասն զի Աստուած իւրաքանչիւր մարդը անոնցմէ մէկուն յանձնած է:

58. Առ Հրեշտակս պարտքեր ունի՞նք:

Պարտական ենք յարգել Հրեշտակները, և Պահապան Հրեշտակին պարտական ենք երախտագէտ ըլլալ, անոր ներշնչումներուն մօտիկ ընել և երբէք մեզքով չնախատել անոր ներկայութիւնը:

59. Ի՞նչ են դէտր:

Դեւերն են հպարտութեամբ Աստուծոյ ապստամբող հրեշտակներ՝ որոնք դժուր թափեցան, և որոնք, որովհետեւ կ'ատեն զԱստուծո, զմարդն զէպ ի չարն կը մղեն:

60. Ո՞վ է մարդը:

Մարդն է բանաւոր էակ մը հոգիէ և մարմինէ բաղկացեալ:

61. Ի՞նչ է հոգին:

Հոգին է աննիւթ մասն մարդուն որով կ'ապրի, կ'իմանայ և է ազատ, և որով կարող է ճանչնալ, սիրել և ծառայել Աստուծոյ:

62. Մարդուն հոգին մարմնոյն հետ կը մեռնի՞:

Մարդուն հոգին մարմնոյն հետ չի մեռնիր, այլ յաւիտեանս կ'ապրի, վասն զի հոգեղէն է:

63. Ի՞նչ խնամք պետք ենք ունենալ հոգւոյն վրայ:

Հոգւոյն վրայ ամենամեծ խնամք պէտք ենք ունենալ, վասն զի մեր լաւագոյն և անմահ մասն է, և յաւիտեանակա նապէս երջանիկ պիտի ըլլանք միայն հոգինիս փրկելով:

64. Ի՞նչպէս ազատ ե մարդը:

Մարդը ազատ է, վասն զի կըրնայ ընել բան մը ե չընել, կամ այս ինչ բանն ընել աւելի բան ուրիշ բան մը, ինչպէս մեր փորձովն իսկ գիտենք:

65. Մարդն ազատ ըլլարո՞վ, կրնայ չար բան ալ ընել:

Մարդն կրնայ, այսինքն, կարող ե չարն ալ ընելու, բայց պէտք չէ ընել, վասն զի չար է. ազատութիւնը միայն բարւոյն համար պէտք է գործածէ:

66. Որո՞նք եղան առաջին մարդիկը:

Առաջին մարդիկն եղան Ադամ ե Եւա, որոնք անմիջապէս Աստուծոյ ըստեղծուեցան. բոլոր միւս մարդիկ ասոնցմէ կը սերին, անոր համար ալ ըսուեցան նախնւորք մարդկան:

67. Մարդն՝ ինչպէս հիմա եւր, տկար ե քշումն ստեղծուեցաւ:

Մարդն տկար ե թշուառ չստեղծուեցաւ, ինչպէս հիմա եւր, հապա երջանիկ վիճակի մը մէջ ստեղծուեցաւ մարդկային բնութենէ վեր շնորհքներով ե վախճանաւ:

68. Աստուած զմարդն ի՞նչ նպատակի համար ստեղծեց:

Աստուած զմարդն ստեղծեց զինքը՝

որ անսահման Բարին է, յաւիտենականապէս տեսնելու ե վայելելու բարձրագոյն նպատակաւ, ե որովհետեւ այս բանս բնութեան ընդունակութենէն շատ վեր է, այն նպատակին հասնելու համար, տուաւ անոր նաեւ գերբնական ուժ մը որ կ'ըսուի շնորհք:

69. Բայ ի շնորհքէն, ուրիշ ի՞նչ բան տուեր էր Աստուծոյ մարդուն:

Շնորհքէն զատ, Աստուած զմարդն ազատ ըրեր էր կեանքի տկարութիւններէն ե թշուառութիւններէն, ինչպէս նաեւ մեռնելէն, պայմանաւ որ չմեղանչէ, սակայն Ադամ՝ մարդկութեան գլուխ, մեղանչեց արգիլուած պտուղն ուտելով:

70. Ի՞նչ մեղք էր Ադամի մեղքը:

Ադամի մեղքն հպարտութեան ե անհնազանդութեան ծանր մեղք մըն էր:

71. Ադամի մեղքը ի՞նչ վնասներու պատճառ եղաւ:

Ադամի մեղքը զրկեց զինքը ե բոլոր մարդիկը շնորհքէն ե գերբնական պարգևներէն, ե զիրենք գերի ըրաւ մեղաց, սատանայի, մահուան, տգիտութեան, չար յօժարութիւններու, ե ուրիշ թշուառութիւններու, ու արտաքսեց զիրենք զըրախտէն:

72. Ի՞նչպես կը կոչուի այն մեղքը՝ որուն եւրարկեց Ադամ զմարդիկ իր յանձնարարը:

Այն մեղքն՝ որուն ենթարկեց Ադամ զմարդիկ իր՝ յանցանքովը, կ'ըսուի սկզբնական, վասն զի մարդկութեան սկիզբէն գործուեցաւ, և բնութեան հետ կը փոխանցի ամէն մարդու իրենց յղութեան ժամանակ:

73. Ի՞նչ կ'ընէ սկզբնական մեղքը:

Սկզբնական մեղքը կը զրկէ զմեզ սկզբնական շնորհքէն՝ զոր ըստ կարգադրութեան Աստուծոյ պետք էինք ունենալ բայց չունինք, վասն զի մարդկութեան գրոյխն իր անհնազանդութեամբը՝ զրկեց անկէջ ինքզինքը և զմեզ ամէնքեմս՝ որ անոր սերունդն ենք:

74. Սկզբնական մեղքն ինչո՞ւ ԿԱՄԱՒՈՐ է, և ի՞նչապա՞ր յանցանք կը համարուի մեզի:

Սկզբնական մեղքն ԿԱՄԱՒՈՐ է և հետեւաբար յանցանք կը համարուի մեզի, միայն վասն զի Ադամ՝ իբրեւ գրոյխ մարդկութեան ԿԱՄԱՒՈՐԱՊԷՏ գործեց զայն, և անոր համար Աստուած չի պատժեր զայն՝ որ սկզբնական մեղքն միայն ունի, բայց պարզապէս չի վարձատրեր արքայութիւն տալով անոր:

75. Սկզբնական մեղքը պատճառաւ մարդը միշտ արքայութիւնէ զրկուած պիտի մնար:

Մարդն՝ սկզբնական մեղքը պատճառաւ, միշտ արքայութիւնէ զրկուած պիտի մնար, եթէ Աստուած՝ զինքը փերկելու համար, չխոստանար և չըրկէր երկնքէն իր միածին Որդին, այսինքն, ՉՅԻՍՈՍ Քրիստոս:

Գ Լ Ո Ւ Յ Գ .

Մարդեղութիւն, Չարչարանք եւ Ման Որդւոյն Աստուծոյ:

Հաշտում... Ի Յիսուս Քրիստոս, իր միածին Որդին, Տէր մեր, որ յղացաւ ի Հոգւոյն Սրբոյ, ծնաւ ի Մարիամայ Կոչակն, յարչարուեցաւ Պոնտոս Պիդատոսի ժամանակը, յաշուեցաւ, մեռաւ եւ քաղուեցաւ, իշաւ դժոխք, երրորդ օրը յարեաւ ի մեռելոց, համբարձաւ երկինքը, ևստաւ Աստուծոյ Հօր ամենակալի աջ կողմը:

76. Ի՞նչպէս մարդ եղաւ Որդին Աստուծոյ:

Որդին Աստուծոյ մարդ եղաւ մեզի պէս մարմին մը և հոգի մը առնելով յարգանդի Ս. Կուսին Մարիամու, ներգործութեամբ Հոգւոյն Սրբոյ:

77. Որդին Աստուծոյ՝ մարդ ըլլարով,
դատեցա՞նք Աստուծոյ ըրալի:

Որդին Աստուծոյ՝ մարդ ըլլալով,
չգաղընեցաւ ճշմարիտ Աստուծոյ ըլլալէ,
այլ սկսաւ ճշմարիտ մարդ ըլլալ:

78. Յիսուս Քրիստոս կրկնէ բնութիւն
ունի:

Յիսուս Քրիստոս երկու բնութիւն
ունի. աստուածային բնութիւն և մարդ-
կային բնութիւն:

79. Երե Յիսուս Քրիստոս կրկնէ բնու-
թիւն ունի, ոչրեմն կրկնէ մեկն ալ ունի:

Յիսուս Քրիստոս մէկ անձ ունի,
Որդւոյն Աստուծոյ աստուածային անձը:

80. Յիսուս Քրիստոս ինչպէս ձանձ-
րեցաւ Որդի Աստուծոյ:

Յիսուս Քրիստոս Որդի Աստուծոյ
ճանչցուեցաւ, վասն զի Հայր Աստուծոյ
Մկրտութեան և Այլակերպութեան ժա-
մանակ այնպէս անուանեց զինքը ըսելով.
«Դա է Որդի իմ սիրելի, ընդ որ հաճե-
ցայ»*. զարձեալ որովհետեւ Յիսուս իր այս
երկրաւոր կենաց մէջ ինքզինքը այնպէս
անուանեց: *Մատ. Գ. 17. Ղակ. Թ. 35

81. Յիսուս Քրիստոս միշտ եղած է:
Յիսուս Քրիստոս իրրեւ Աստուծոյ,

միշտ եղած է, իբրեւ փառք սկսաւ ըլլալ
Մարդեղութեան վայրկենէն:

82. Ո՞րքե ծնաւ Յիսուս Քրիստոս:

Յիսուս Քրիստոս ծնաւ ի Մա-
րիամայ Կուսէն որնոր, անոր համար կը-
սուի ճշմարիտ ՄԱՅՐ ՍԱՏՈՒԾՈՅ:

83. Ս. Յովսէփ Յիսուսի Քրիստոսի
նայր լիդնէ:

Ս. Յովսէփ Յիսուսի Քրիստոսի
ճշմարիտ հայրը չեղաւ, այլ կարծեցեալ
հայր, այսինքն, իբրեւ փեսայ Մարիամու
և պահապան Յիսուսի, համարուեցաւ անոր
հայրը՝ առանց ճշմարիտ հայրը ըլլալու:

84. Ո՞րք ծնաւ Յիսուս Քրիստոս:

Յիսուս Քրիստոս ծնաւ Բեթղէ-
հէմ քաղաքը ախոռի մը մէջ, և զրոնեցաւ
մատրի մը մէջ:

85. Ինչո՞ւ համար Յիսուս Քրիստոս
աղքատ ուզեց ըլլալ:

Յիսուս Քրիստոս աղքատ ուզեց
ըլլալ մեզի սորվեցնելու համար խոնարհ
ըլլալ և երջանկութիւնը հարստութեան
մէջ չփնտռել և ոչ աշխարհիս պատիւ-
ներուն և հաճոյքներուն մէջ:

86. Ի՞նչ ըրաւ Յիսուս Քրիստոս իր երկրաւոր կեանքին մէջ:

Յիսուս Քրիստոս իր երկրաւոր կեանքին մէջ, օրինակով և խօսքով տրվեցոյց մեզի ապրիլ ըստ Աստուծոյ. իր վարդապետութիւնը հաստատեց հրաշքներով, վերջապէս, մեր մեղքերը քաւելու, զմեզ Աստուծոյ հետ հաշտեցնելու և արքայութիւնը մեզի բանալու համար, ինքզինքը զոհեց Խաչին վրայ, «միակ Միջնորդ ընդ Աստուած և ընդ մարդիկ»:^{*}

^{*} Ս. Տիմ. Բ. 5.

87. Ի՞նչ է հրաշքը:

Հրաշքն է բնութեան բոլոր ուժերէն և օրէնքներէն վեր զգալի դէպք մը, և անոր համար միայն Աստուած կըրնայ կատարել՝ որ բնութեան տէրն է:

88. Մասնաւորապէս ի՞նչ տեսակ հրաշքներով հաստատեց Յիսուս Քրիստոս իր վարդապետութիւնը և ցոյցոյց քե և ձերմարիտ Աստուծոյ:

Յիսուս Քրիստոս հաստատեց իր վարդապետութիւնը և ցոյցոյց թէ է ճշմարիտ Աստուած, մասնաւորապէս ակընթարթի մէջ բանալով կոյրերու աչքերը, խուլներու ականջները, մոռնջներու լեզուները, ամէն տեսակ հիւանդութիւններ

բժշկելով, մեռածներուն կեանք տալով, իբրեւ տէր դեւերուն հրամայելով և հրամայելով բնութեան ուժերուն և, ամէն բանէ վեր՝ ինքզինքը յարուցանելով ի մեռելոց:

89. Յիսուս Քրիստոս իբրեւ Աստուած քե իբրեւ մարդ մեռաւ:

Յիսուս Քրիստոս իբրեւ մարդ մեռաւ, վասն զի իբրեւ Աստուած ոչ կընար չարչարուիլ և ոչ մեռնիլ:

90. Մանուսէն վերջ ի՞նչ եղաւ Յիսուս:

Յիսուս մեռնելէն վերջ հոգւովը Լիմպոս իջաւ մինչև այն ատեն մեռած արդարներուն հոգիներուն քով, զանոնք իրեն հետ արքայութիւն տանելու համար. ապա յարեալ՝ առնելով իր մարմինը որ թաղուած էր:

91. Յիսուսի Քրիստոսի մարմինը որչափ ժամանակ քաղաւած մնաց:

Յիսուսի Քրիստոսի մարմինը թաղուած մնաց երեք օր ոչ ամբողջ, ուրբաթ իրիկունէ մինչև այն օրուան արշալոյսն՝ որ հիմա Զատիկի կիրակի կ'ըսուի:

92. Յարութեան վերջ ի՞նչ ըրաւ Յիսուս Քրիստոս:

Յիսուս Քրիստոս՝ յարութիւն առնելէն վերջ, քառասուն օր մնաց երկրիս

վրայ, ապա երկինք համբարձաւ, և նստաւ Աստուծոյ Հօր ամենակալի աջ կողմը:

93. Յիսուս Քրիստոս յարութիւն առնելէն վերջ ինչո՞ւ համար քառասուն օր երկրիս վրայ մնաց:

Յիսուս Քրիստոս յարութիւն առնելէն վերջ քառասուն օր երկրիս վրայ մնաց ցուցնելու համար թէ իրացնէ յարութիւն առեր է, աշակերտները հաւատքի մէջ հաստատելու համար և անոնց սորվեցնելու համար աւելի խորունկ կերպով իր վարդապետութիւնը:

94. Հիմա Յիսուս Քրիստոս միայն երկրէն է:

Յիսուս Քրիստոս միայն երկինքը չէ, այլ իբրեւ Աստուած ամէն տեղ է և իբրեւ Աստուած և մարդ երկինքն է և ամենաստիւրբ Հաղորդութեան մէջ:

Գ Լ Ո Ի Խ Ե

Գալուստն Յիսուսի Քրիստոսի աշխարհի վերջն: Երկու դատաստանները, առանձնական եւ ընդհանրական:

... Անկեց պիտի գայ դատելու համար կենդանիները եւ մեռածները:

95. Յիսուս Քրիստոս տեսանելի կերպով պիտի դատեայ նորէն այս աշխարհիս վրայ:

Յիսուս Քրիստոս պիտի դռնայ տեսանելի կերպով այս աշխարհիս վրայ աշխարհի վերջը, դատելու համար կենդանիները և մեռածները, այսինքն բոլոր մարդիկը, չարերը և բարիները:

96. Զմեզ դատելու համար Յիսուս Քրիստոս միեւն աշխարհիս վերջը պիտի այգաւ:

Յիսուս Քրիստոս աշխարհիս վերջին պիտի չսպասէ զմեզ դատելու համար, այլ իւրաքանչիւրը պիտի դատէ անմիջապէս մեռնելէն վերջ:

97. Ոչեմք երկո՞ւ դատաստան կայ: Այո, երկու դատաստան կայ.

մէկը առանձնական, իւրաքանչիւր հոգիի դատաստանը անմիջապէս մեռնելէն վերջ, միւսը ընդհանրական, ի կատարածի աշխարհիս բոլոր մարդիկներու դատաստանը:

98. Յիտա Քրիստոս ի՞նչ բանի վրայօք դատաստան պիտի ընէ:

Յիտա Քրիստոս զմեզ պիտի դատէ կեանքի մէջ մեր ըրած բարի և չար գործերու վրայօք, մինչև անգամ պիտի դատէ մեր խորհուրդները և զանցառութիւնները:

99. Առանձնական դատաստանէն վերջ ի՞նչ կ'ըլլայ հոգիէն:

Առանձնական դատաստանէն վերջ հոգին՝ եթէ առանց մեղքի է և ապաշխարանաց պարտքը կատարեր է, կ'երթայ արքայութիւն, եթէ ներելի մեղք մ'ունի, կամ կատարելիք ապաշխարանք մը, կ'երթայ քաւարան մինչև հատուցանէ, եթէ մահացու մեղքի մէջ է, իբրև անգեղջ ապստամբ ընդդէմ Աստուծոյ, կ'երթայ դժոխք:

100. Առանց մկրտութեան մեռնող տղաքը ո՞ր կ'երթան:

Առանց մկրտութեան մեռնող տղաքը Լիմպոս կ'երթան՝ ուր ոչ գերբնա-

կան վարձք կայ և ոչ պատիժ, վասն զի միայն սկզբնական մեղաց մէջ գտնուելով, արքայութեան արժանի չեն ըլլար, բայց և ոչ դժոխքի և քաւարանի:

101. Ի՞նչ է քաւարանը:

Քաւարանը Աստուծոյ տեսութեանն ժամանակաւոր զրկման տանջանքն է, և վայր է ուրիշ տանջանքներու՝ որոնք կը մաքրեն զհոգին և զԱստուած տեսնելու արժանի կ'ընեն:

102. Մ'ենք կրնա՞նք օգնել և նոյն իսկ ազատել հոգիները քաւարանի տանջանքներէն:

Կրնանք օգնել և նոյն իսկ ազատել հոգիները քաւարանին տանջանքներէն նպաստներով, այսինքն, աղօթքով, ներողութիւններով, ողորմութիւններով և ուրիշ բարի գործերով և մանաւանդ սուրբ Պատարագով:

103. Ստոյգ է թէ կրնա՞նք արքայութիւն և դժոխք:

Ստոյգ է որ կան արքայութիւն և դժոխք. Աստուած յայտներ է, յաճախ բարիներուն յաւիտենական կեանք և վայելումն խոստանալով, և չարերուն կորուստ և յաւիտենական հուր սպառնալով:

104. Ո՞րչափ ժամանակ պիտի տևեն արքայաշրիշեր և դժոխքը:

Արքայութիւնը և դժոխքը պիտի տևեն յաւիտեանս յաւիտենից:

Գ. Լ. ՈՒ Խ. Զ.

Կամօղիկէ Եկեղեցի: - Հաղորդութիւն
Սրբոց:

Հաւատում... և Սուրբ Եկեղեցի
Կարողիկէ, և հաղորդութիւն սրբոց.

105. Ի՞նչ է Եկեղեցին:

Եկեղեցին է ճշմարիտ քրիստոնէից ժողովն, այսինքն մկրտուածներուն՝ որոնք կը դաւանին Յիսուսի Քրիստոսի հաւանքը և վարդապետութիւնը, կը հաղորդուին անոր խորհուրդներուն և կը հնազանդին Անկէ հաստատուած Հովիւներուն:

106. Ո՞վ հիմնեց Եկեղեցին:

Յիսուս Քրիստոս հիմնեց Եկեղեցին, հաւաքելով ի մի ժողով իր հաւատացեալները՝ այդ ժողովն Առաքելոց իշխանութեան ենթադրեց գրաւի ունեւարով զՍ. Պետրոս, տուաւ անոր պատարագ, խորհուրդները և կենդանարար Սուրբ Հոգին:

107. Յիսուսի Քրիստոսի Եկեղեցին ո՞րն է:

Յիսուսի Քրիստոսի Եկեղեցին է Կամօղիկէ - Հոռոմէական Եկեղեցին, վասն զի սա միայն է մի, սուրբ, կարողիկէ և անսպերական, ինչպէս ուզեց Նա:

108. Ի՞նչ է համար մի է Եկեղեցին:

Եկեղեցին մի է, վասն զի բոլոր իր անդամները ունեցան, ունին և պիտի ունենան միշտ մի հաւատ, մի պատարագ, խորհուրդները և երևելի զլուխն՝ որ է Հոռոմայ Քահանայապետը՝ Ս. Պետրոսի յաջորդը. այսպէս կազմեց միմիայն մարմին մը, խորհրդաւոր մարմինն Յիսուսի Քրիստոսի:

109. Եկեղեցին ի՞նչ է համար սուրբ է:

Եկեղեցին սուրբ է, վասն զի սուրբ են Յիսուս Քրիստոս իր աներեւոյթ զլուխը, և Հոգին. սուրբ որ եւեանք կուտայ անոր, վասն զի սուրբ են իր վարդապետութիւնը, պատարագը և խորհուրդները և ամէնքը կոչուած են սուրբ ըլլալու, և վասն զի շատերը իրաւցնէ սուրբ եղան, և են և պիտի ըլլան:

110. Եկեղեցին ի՞նչ է համար Կարողիկէ է:

Եկեղեցին Կամօղիկէ է, այս ինքն ընդհանրական, վասն զի հաստատուել է

և յարմար է ամեն մարդու համար, և տա-
րածուեր է թորար երկրիս վրայ:

111. Եկեղեցին ինչո՞ւ համար առաքե-
լախան է:

Եկեղեցին առաքելական է, վասն
զի հիմնուեր է Առաքելոց և անոնց քա-
րոզութեան վրայ, և կը կառավարուի
անոնց յաջորդներէն՝ օրինաւոր Հովիւ-
ներ՝ որոնք, առանց ընդհատման և առանց
փոփոխութեան, կը շարունակեն քարոզել
անոնց վարդապետութիւնը և փոխանցել
անոնց իշխանութիւնը:

112. Որո՞նք են Եկեղեցւոյ օրինաւոր Հո-
վիւները:

Եկեղեցւոյ օրինաւոր Հովիւներն
են Պապը կամ Հռոմայ Քահանայապետը
և անոր հետ մի եզոզ Եպիսկոպոսները:

113. Ո՞վ է Պապը:

Պապը է Ս. Պետրոսի յաջորդն ի
գահն Հռոմայ և ի նախագահութեան, այս-
ինքն է, յառաքելութեան և յԵրևանա-
կան եպիսկոպոսութեան, հետեւաբար տե-
սանելի գլուխ, Փոխանորդ Յիսուսի Քրիս-
տոսի՝ աներևոյթ գլխոյ բոլոր Եկեղեց-
ւոյ՝ որ այս պատճառաւ կ'ըսուի Կաթո-
ղիկէ-Հռոմէական:

114. Պապը և իրեն հետ միացած Եպիս-
կոպոսները ի՞նչ կը կազմեն:

Պապը և իրեն հետ միացած Եպիս-
կոպոսները կը կազմեն ուսուցանող Եկե-
ղեցին, այսպէս կոչուած, վասն զի ի Յի-
սուսէ Քրիստոսէ ունի հրաման ուսուցա-
նելու ճշմարտութիւնները և աստուածային
օրէնքները ամէն մարդու՝ որոնք միայն
անկէ կ'ընդունին կատարեալ և ապահով
գիտութիւնը՝ որ հարկաւոր է քրիստոնէա-
բար ապրելու:

115. Ուսուցանող Եկեղեցին՝ որք մեզի կը
սորվեցնէ Աստուծակ յայտնեալ ճշմարտո-
րիւնները, կրնայ սխալի:

Ուսուցանող Եկեղեցին՝ երբ մեզի
կը սորվեցնէ Աստուծակ յայտնեալ ճշմար-
տութիւնները, չի կրնար սխալիլ, անսխալ
է, վասն զի, ինչպէս խոստացաւ Յիսուս
Քրիստոս, «Հոգին ճշմարտութեան»^{*} միշտ
իրեն հետն է: ^{*}Յովհ. ԺԵ, 26.

116. Պապը՝ առանձին, որք սորվեցնէ
մեզի Աստուծակ յայտնեալ ճշմարտորիւն-
ները, կրնայ սխալիլ:

Պապը՝ առանձին, երբ կը սոր-
վեցնէ մեզի Աստուծակ յայտնեալ ճշմար-
տութիւնները, չի կրնար սխալիլ, այս-
ինքն անսխալ է ինչպէս Եկեղեցին, երբ,

իրբն Հովիւ և Վարդապետ բոլոր քրիստոնէից, հաւատոյ և բարոյց նկատմամբ Վարդապետութիւններ կը ստանան:

117. Բաց ի Կարողիկէ-Հոռմեական Եկեղեցոյ, ուրիշ Եկեղեցի մը կրնայ ըլլալ Յիսուսի Քրիստոսի Եկեղեցին, կամ ունոր մէկ մասը:

Բաց ի Կաթողիկէ-Հոռմեական Եկեղեցոյ, ուրիշ և ոչ մէկ Եկեղեցի չի կրնար ըլլալ Յիսուսի Քրիստոսի Եկեղեցին կամ անոր մասը, վասն զի չի կրնար ունենալ Կաթողիկէ Եկեղեցին որոշող իշխանները յատկութիւնները, մի, սուրբ, Կարողիկէ, առաքելական, ինչպէս իրաւցնէ քրիստոնեայ Եկեղեցի ըստածնելէն և ոչ մին ունի այս յատկութիւնները:

118. Ինչո՞ւ համար Յիսուս Քրիստոս հաստատեց Եկեղեցին:

Յիսուս Քրիստոս հաստատեց Եկեղեցին որպէս զի մարդիկ հոն գտնեն ապահով առաջնորդ մը և սրբութեան ու յաւիտենական փրկութեան միջոցները:

119. Եկեղեցոյ մէջ գտնուած սրբութեան և յաւիտենական փրկութեան միջոցները որո՞նք են:

Եկեղեցոյ մէջ գտնուած սրբութեան և յաւիտենական փրկութեան մի-

ջոցներն են ճշմարիտ հաւատքը, պատարագը և խորհուրդները և փոխադարձ հոգևոր օգնութիւնները, ինչպէս աղօթք, խորհուրդ բարի, օրինակ:

120. Սրբութեան և յաւիտենական փրկութեան միջոցները ամեն մարդ՝ համար են:

Սրբութեան և յաւիտենական փրկութեան միջոցները այն ամէն մարդոց համար են՝ որոնք Եկեղեցոյ կը պատկանին, այսինքն հաւատացելոց՝ որոնք առաքելական գրութեանց մէջ սուրբ կոչուած են, անոր համար անոնց այդ միջոցներուն հաղորդակցութիւնը և միութիւնը է հաղորդարիւն սրբոց ի սրբազան իրաւ:

121. Եկեղեցոյ մէջ գտնուող հաւատացեալները ինչո՞ւ համար սուրբ ըստած են:

Եկեղեցոյ մէջ գտնուող հաւատացեալները սուրբ ըստած են վասն զի Աստուծոյ նուիրուած են, խորհուրդներու միջոցաւ արգարացած կամ սրբուած են, և պարտական են սուրբ ապրելու:

122. Ի՞նչ կը նշանակէ ՀԱՂՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ՍՐԲՈՅ:

ՀԱՂՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ՍՐԲՈՅ կը նշանակէ թէ բոլոր հաւատացեալները ի Յի-

սուս Քրիստոս մէկ մարմին կազմելով,
կ'օգտուին ամէն բարիքէ որ կայ և կը
կատարուի այն մարմնոյն մէջ, այսինքն
ընդհանուր Եկեղեցւոյ մէջ, միայն թէ մե-
ղաց մէջ չը գտնուին:

123. Արքայութեան երանելիները և քա-
շարանի հոգիները և՛ ի հաղորդութեան
սրբոց:

Արքայութեան երանելիները և
քաւարանի հոգիներն ալ ի հաղորդութեան
սրբոց են, վասն զի սիրոյ կապով կա-
պուած են իրենք իրենց մէջ և մեզի հետ.
երանելիները կ'ընդունին մեր աղօթքները
և միւսները մեր նպաստները, և ամէնքը
իրենց առ Աստուած բարեխօսութեամբը
կը փոխարինեն մեզի:

124. Սրբոց հաղորդութենէ ո՞վ դուրս է:
Դուրս է սրբոց հաղորդութենէն
ով որ դուրս է Եկեղեցիէն, օրինակի հա-
մար, դատապարտեալները, անհաւատնե-
րը, հրեայները, հերետիկոսները, ուրա-
ցողները, հերձուածողները և բանադրեալ-
ները:

125. Որո՞նք և՛ անհաւատները:
Անհաւատ են չմկրտուածները՝ ո-
րոնք բնաւ չեն հաւատար խոստացուած
Փրկչին, այսինքն Մ'եսիայի կամ Քրիս-

տոսի, ինչպիսիք են կոապաշտները և
մահմէտականները:

126. Որո՞նք և՛ Հրեայները:
Հրեայ են չմկրտուածները՝ որոնք
Մովսէսի օրէնքը կ'ընդունին, և չեն հա-
ւատար թէ Յիսուս է խոստացուած Մե-
սիայն կամ Քրիստոսը:

127. Որո՞նք և՛ հերետիկոսները:
Հերետիկոս են մկրտուածները՝
որոնք յամառութեամբ չեն ուզեր հաւա-
տալ Աստուծոյ յայտնուած և Եկեղեցիէն
բարոգուած ինչ ինչ ճշմարտութիւննե-
րուն, օրինակի համար, բողոքականները:

128. Որո՞նք և՛ ուրացողները:
Ուրացող կ'ըսուին այն մկրտ-
ուածները՝ որոնք արտաքսապէս կ'ու-
րանան իրենց դաւանած կաթողիկէ հա-
ւատը:

129. Որո՞նք և՛ հերձուածողները:
Հերձուածող կ'ըսուին այն մկրտ-
ուածները՝ որոնք յամառութեամբ չեն
ուզեր հպատակիլ օրինաւոր Հովիւներուն,
և բաժնուած կը սեպուին Եկեղեցիէն,
թէպէտ չուրանան բնաւ հաւատոյ ճշմար-
տութիւն մը:

130. Որո՞նք են բանադրեալները:

Բանադրեալ կ'ըստին այն միւրր-տուածները՝ որոնք ամենածանր յանցանքի մը համար վնասուած են Եկեղեցւոյ հա-ղորդութենէն, որպէս զի զուրիշները չա-պականեն և որպէս զի այս զօրաւոր դար-մանով ուղղութեան զան:

131. Եկեղեցիէն դուրս գտնուիր ծանր վնաս է:

Եկեղեցիէն դուրս գտնուիլը ամե-նամեծ վնաս է, վասն զի Եկեղեցիէն դուրս չկան յաւիտենական փրկութեան հասնելու միջոցներ և ոչ ապահով առաջ-նորդ, և այս միակ՝ ամենակարեւոր բանն է մարդուն համար:

132. Ով որ Եկեղեցիէն դուրս է, կը փրկուի՞:

Ով որ իր յանցանքով Եկեղեցիէն դուրս կը գտնուի և առանց կատարեալ զղջման կը մեռնի, չի փրկուիր: սակայն ով որ առանց իր յանցանաց գո՞ւրս կը գտնուի և աղէկ կ'ապրի, կրնայ փրկուիլ, վասն զի այնպիսին սիրով կը միանայ ընդ Աստուծոյ, և, հոգով ալ ընդ Եկե-ղեցւոյ, այսինքն ընդ հոգւոյ Եկեղեցւոյն:

Գ Լ Ո Ի Խ Է .

Թողութիւն մեղաց: - Մեղք:

Հաշտում... ի քողարիւն մեղաց:

133. Ի՞նչ կը նշանակէ ԹՈՂՈՒԹԻՒՆ ՄԵ-ՂԱՅ:

ԹՈՂՈՒԹԻՒՆ ՄԵՂԱՅ կը նշանակէ թէ Յիսուս Քրիստոս տուած է Առաքելոց և անոնց յաջորդներուն Եկեղեցւոյ մէջ ամէն մեղք արձրկելու իշխանութիւնը:

134. Եկեղեցւոյ մէջ ի՞նչպէս կը կատա-րուի մեղաց քողարիւնը:

Եկեղեցւոյ մէջ մեղքերը կը թո-ղուին զլիաւորապէս Մկրտութեան և Ա-պաշխարութեան խորհուրդներով՝ զորոնք այդ նպատակաւ հաստատած է Յիսուս Քրիստոս:

135. Ի՞նչ է մեղքը:

Մեղքը նախատինք մըն է առ Աս-տուած՝ և կը գործուի Անոր պատուի-րաններուն անհնազանդ գտնուելով:

136. Քանի՞ տեսակ մեղք կայ:

Մեղքը երկու տեսակ է. սկզբնա-կան և ներգործական:

137. Սկզբնական մեղքը ո՞րն է:

Սկզբնական մեղքն է այն մեղքը՝ զոր մարդկութիւնը գործեց յԱդամ՝ ի զրոշման իւր, և ամէն մարդ սերնդեամբ կ'առնու զայն Ազամէն:

138. Ադամայ որդիքներէն եղաւ մէկը որ ազատ մնաց սկզբնական մեղքէն:

Ազամայ որդիքներէն ազատ մնաց սկզբնական մեղքէն միայն ամենասուրբ Կոյսն Մարիամ, որ Մայր Աստուծոյ ըլլալու սահմանուած ըլլալով, եղաւ «Լի շնորհօք»^{*}, և հետեւաբար առաջին վայրկենէն ազատ ի մեղաց, անոր համար Եկեղեցին կը տօնէ անոր անսրտառ Յղորիւնը.
*Ղուկ. Ա. 28.

139. Սկզբնական մեղքը ի՞նչպէս կը ջնջուի:

Սկզբնական մեղքը կը ջնջուի սուրբ Մկրտութեամբ:

140. Ներգործական մեղքը ո՞րն է.

Ներգործական մեղքն է այն մեղքը՝ զոր կամաւորապէս կը գործէ մարդը խեղճաւ ըլլալէն վերջ:

141. Քանի՞ կերպով կը գործուի ներգործական մեղքը:

Չորս կերպով կը գործուի ներ-

գործական մեղքը, այսինքն, խորհրդով, բանիւ, գործով և զանցառութեամբ:

142. Քանի՞ տեսակ է ներգործական մեղքը:

Ներգործական մեղքը երկու տեսակ է, մահուչափ և ներելի:

143. Ի՞նչ է մահուչափ մեղքը:

Մահուչափ մեղքն է անհնազանդութիւն ընդդէմ օրինաց Աստուծոյ ծանր բանի մէջ, կատարուած կատարեալ արքունութեամբ մտաց և ազատ հաշմանութեամբ:

144. Ինչո՞ւ համար ծանր մեղքն է մահուչափ կը կոչուի:

Ծանր մեղքն մահուչափ կը կոչուի, վասն զի կը զրկէ զհոգին աստուածային շնորհքէն՝ որ իր կեանքն է, կը զրկէ զհոգին իր արդիւնքներէն և նոր արդիւնքներ ստանալու կարողութենէն, և զինքը արժանի կ'ընէ դժոխքի յաւիտեանական պատժոց կամ մահուան:

145. Երբ մահուչափ մեղքը զմարդն անկարող կ'ընէ արդիւնք վատակերտ, ուրեմն մեղաւորին բարի գործեր ընելը օգուտ մը չունի:

Մեղաւորին բարի գործեր ընելը անօգուտ է, մանաւանդ պէտք է ընէ,

որպէս զի աւելի չարագոյնին չհանդիպի
և նոր մեղքերու մէջ չիյնայ, դարձեալ
որպէս զի այն բարի գործերովն պատ-
րաստուի կերպով մը դառնալու առ Աս-
տուած և Անոր շնորհքը վերստանալու:

146. Ի՞նչպէս վերստին կը ստացուի Աս-
տուծոյ շնորհքը մահուչափ մեղքով կորսու-
ցրեկեմ վերջ գայե:

Աստուծոյ շնորհքն մահուչափ մեղ-
քով կորսնցնելէն վերջ, վերստին կը ստա-
ցուի լաւ խորհրդական խոստովանու-
թեամբ, կամ կատարեալ զղջմամբ՝ որ կը
ջնջէ մեղքերը, թէպէտ ապա զանոնք խոս-
տովանելու պարտականութիւնը կը մնայ:

147. Շնորհաց հետ վերստին կը ստա-
ցուի՞ն մահուչափ մեղքը կորսուած արդիւնք-
ները:

Շնորհաց հետ, Աստուծոյ ամբա-
ողորմութեամբն, կը ստացուին նաև մա-
հուչափ մեղքը կորսուած արդիւնքները:

148. Ի՞նչ է ներքի մեղքը:

Ներքի մեղքն է անհնազանդու-
թիւն ընդդէմ օրինաց Աստուծոյ թեթև
բաներու մէջ, կամ նոյն իսկ ըստ ինքեան
ծանր բանի մը մէջ, երբ կը պակսի կա-
տարեալ արթնութիւն մտաց և հաւանու-
թիւն:

149. Ինչո՞ւ համար մեղքն՝ որ ծանր է,
ներքի կը կոչուի:

Ներքի, այսինքն ներողութեան
արժանի, կը կոչուի, վասն զի շնորհքէ
չի զրկեր, և զղջմամբ ու բարի գործե-
րով կրնայ ջնջուիլ, նոյն իսկ առանց
խորհրդական խոստովանութեան:

150. Ներքի մեղքը հոգոյն վնաս կը
հասցնէ:

Ներքի մեղքը վնասակար է հոգ-
ւոյն, վասն զի առ Աստուած սէրն կը
պաղեցնէ, առ մահուչափ մեղքն տրամա-
շիւր կ'ընէ զինքը, և զինքը արժանի կ'ընէ
ժամանակաւոր պատիժներու թէ այս աշ-
խարհիս վրայ և թէ ի հանդերձելումն:

151. Մեղքերը ամենը հաւասար են:

Մեղքերը ամէնը հաւասար չեն,
ինչպէս ներքի մեղքերէն ոմանք՝ միւս-
ներէն նուազ թեթև են, նոյնպէս մահու-
չափ մեղքերէն ոմանք աւելի ծանր են և
աւելի դատապարտելի:

152. Մահուչափ մեղքերուն մէջն որո՞նք
աւելի ծանր են և աւելի դատապարտելի:

Մահուչափ մեղքերուն մէջ աւելի
ծանր և աւելի դատապարտելի են ընդդէմ
Հոգոյն Սրբոյ մեղքերը և այն մեղքերը՝
որոնք առ Աստուած կը բողոքեն:

153. Ինչո՞ւ համար ընդդէմ Հոգոյն Սրբոյ մեղքերը ամենէն աւելի ծանր և աւելի դատապարտելի մեղքերն են:

Ընդդէմ Հոգոյն Սրբոյ մեղքերը ամենէն աւելի ծանր են, վասն զի առնոցմով մարդը հակառակ կը կենայ ճշմարտութեան և շնորհաց հոգեւոր պարգևներուն. անոր համար ալ, թէպէտ կարող է, բայց դժուարաւ դարձի կու գայ:

154. Առ աստուածային վրէժխնդրորէն բողոքող մեղքերը ինչո՞ւ համար ամենէն աւելի ծանր և աւելի դատապարտելի են:

Առ աստուածային վրէժխնդրութիւնն բողոքող մեղքերը ամենէն աւելի ծանր և աւելի դատապարտելի են, վասն զի ուղղակի մարդկութեան բարւոյն հակառակ են և շատ զգուշիւ, անոր համար միւս մեղքերէն աւելի Աստուծոյ պատժոյն արժանի են:

155. Ի՞նչ պէտք է ընել մասնաշորապէս մեղքի ետ կենալու համար:

Մեղքէ ետ կենալու համար մասնաւորապէս պէտք է միշտ մտածել թէ Աստուած ամէն տեղ է և կը տեսնէ սրտի ծածուկները, պէտք է մտածել միշտ մեր վերջինքներուն վրայ, այսինքն թէ այս կեանքէն վերջ և ի կատարածի աշխարհի ինչ բան կը սպասէ մեզի:

Գ Լ Ո Ի Խ Ը

Յարուծիւն մարմնոյ: — Կեանք յաւիտեանս: — Ամէն:

Հաշտում... ի յարոշիւն մարմնոյ, ի կեանս յաշտեանական: Ամէն:

156. Այս կեանքէն վերջ ի՞նչ կը սպասէ մեզի:

Այս կեանքէն վերջ մեզի կը սպասեն ցաւ և ազականութիւն մահուան և դատաստան առանձնական:

157. Ի՞նչ կը սպասէ մեզի ի կատարածի աշխարհի:

Ի կատարածի աշխարհի մեզի կը սպասէ յարուծիւն մարմնոյ և ընդհանրական դատաստան:

158. Ի՞նչ բան է ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՄԱՐՄՆՈՅ:

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՄԱՐՄՆՈՅ ըսել է թէ մեր մարմինը, Աստուծոյ զօրութեամբ, պիտի վերակազմուի և հոգւոյն հետ պիտի միանայ յաւիտեանական կեանքի մէջ՝ հոգւոյն վարձուց կամ պատժոց մասնակից ըլլալու համար:

159. Ի՞նչ կը նշանակէ ՅԱԻՏԵՆԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ:

ՅԱԻՏԵՆԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ կը նշանակէ թէ վարձքն, ինչպէս նաև պատիժն, յաշիտեանս պիտի տեսնեն, և թէ Աստուծոյ տեսութիւնը պիտի ըլլայ հոգւոյն ճշմարիտ կեանքը և երջանկութիւնը, մինչդեռ Աստուծոյ զրկուիլը պիտի ըլլայ ծայրագոյն թշուառութիւնն՝ որ է յաշիտեանական մահ:

160. Ի՞նչ կը նշանակէ ԱՄԷՆ յառջ:

ԱՄԷՆ բառը կը նշանակէ, արդարեւ, այնպէս է և այնպէս ըլլայ, և այդ բառով կը հաստատենք թէ ճշմարիտ է ինչ որ կը դաւանինք Հաւատամքին մէջ, և կը փափաքինք թողութեան մեղաց, յարութեան ի փառս, և յաւիտենական կեանաց յԱստուծոյ:

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

ԱՍՏՈՒԹՈՅ ՊԱՏՈՒԻՐԱՆՆԵՐԸ - ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՊԱՏՈՒԻՐԱՆՆԵՐԸ - ՔՐԻՍՏՈՆԵԱԿԱՆ ԲԱՐՔ

Երբ կ'ազգես ի կեանս մտնել, պահե պատուիրանները: Մատթ. ԺԹ. 17.

Երբ զիս կը սիրէր, իմ պատուիրաններս պահեցիր: Յովհ. ԺԳ. 15.

Գ Լ Ո Ւ Խ Ա.

Աստուծոյ Պատուիրանները.

§ 1. - Աստուծոյ պատուիրանները ընդհանրապէս:

161. Որո՞նք են Աստուծոյ պատուիրանները:

Աստուծոյ պատուիրանները կամ Տաւմարանեայ պատուիրաններն են այն օրէնքները՝ զորս Աստուծոյ Հին Կտակարանին մէջ Սինայ լեռան վրայէն տուաւ Մովսէսի, և Յիսուս Քրիստոս կատարեւորագործեց զանոնք Նոր Կտակարանին մէջ:

162. Ի՞նչ կը հրամայէ մեզի Տասնապետեան պատուիրանքը:

Տասնաբանեայ պատուիրանը կը ցուցնէ մեզի բնութեան ամենահարկաւոր պարտքերը առ Աստուած, առ անձինս մեր և առ ընկերս, ինչպէս նաև ուրիշ պարտքեր՝ որոնք անոնցմէ կը ծագին, օրինակի համար, վիճակի պարտքեր:

163. Որո՞նք են մեր պարտքերը առ Աստուած և առ ընկերս:

Մեր պարտքերն առ Աստուած և առ ընկերս են գլխաւորաբար սէրն, այսինքն «այն մեծ և առաջին պատուիրանն» սիրելոյ զԱստուած, և միւսն «այնոր նման» սիրելոյ զընկերս. «Այս երկու պատուիրաններէն, կ'ըսէ Յիսուս Քրիստոս, կը կախուին Օրէնք և Մարգարէք»^{*}:

^{*}Մատթ. ԻԲ. 38-40.

164. Ինչո՞ւ համար զԱստուած սիրելու պատուիրանն ամենէն մեծ պատուիրանն է:

Աստուած սիրելու պատուիրանն ամենէն մեծ պատուիրանն է, վասն զի ով որ զԱստուած կը սիրէ բոլոր սրտանց, տարակոյս չկայ թէ նա կը պահէ միւս բոլոր պատուիրանները:

165. Աստուծոյ պատուիրանները կարեղի՞ք ե պահել:

Աստուծոյ ամէն պատուիրանները

կարելի է պահել միշտ, նոյն իսկ ամէնէն զօրաւոր փորձութեանց մէջ, շնորհօքն Աստուծոյ՝ զոր չի զլանար բնաւ մէկու մը՝ որ սրտանց կը խնդրէ:

166. Ստիպում եմք պահելու Աստուծոյ պատուիրանները:

Ստիպուած ենք պահելու Աստուծոյ պատուիրանները, վասն զի Նա՝ որ մեր գերագոյն Տէրն է, հրամայեր է մեզի պահել զանոնք. դարձեալ, վասն զի համաձայն են բնութեան և խելքի:

167. Աստուծոյ պատուիրանները չպահողը կը մեղակէ՞ ծանր կերպով:

Ով որ կամաւորապէս ծանր նիւթի մը մէջ Աստուծոյ պատուիրանին դէմ կը գործէ, ծանր կերպով կը մեղանչէ ընդդէմ Աստուծոյ, և հետեւաբար զժողովի արժանի կ'ըլլայ:

168. Պատուիրաններուն մէջ նկատողութեան առեւտրէ թաւ կ'ա՞յ:

Պատուիրաններու մէջ պէտք է նկատել այն՝ որ հրամայուած է, և այն՝ որ արգիւրուած է:

§ 2. - Աստուծոյ պատուիրանները
մասնաւորապէս:

ԱՌԱՋԻՆ ՊԱՏՈՒԻՐԱՆՆԵՐ.

169. Առաջին պատուիրանն ի՞նչ էր հրաւայե ըսելով. ԵՍ ԵՄ ՔՈՒ ՏԷՐ ԱՍՏՈՒԱԾԻ. ԲԱՅ ԻՆԾՄԷ ՈՒՐԻՇ ԱՍՏՈՒԱԾ ՄԻ՝ ՈՒՆԵՆԱՐ:

Առաջին պատուիրանն. ԵՍ ԵՄ ՔՈՒ ՏԷՐ ԱՍՏՈՒԱԾԻ. ԲԱՅ ԻՆԾՄԷ ՈՒՐԻՇ ԱՍՏՈՒԱԾ ՄԻ՝ ՈՒՆԵՆԱՐ, էր հրամայէ մեզի կրօնասէր ըլլալ, այսինքն, հաւատալ յԱստուած, և իբրև միակ ճշմարիտ Աստուած, Արարիչ և Տէր ամենայնի, սիրել զինքը, պաշտել և ծառայել իրեն:

170. Ի՞նչ բան կ'արգելու մեզի առաջին պատուիրանը:

Առաջին պատուիրանը կ'արգելու մեզի ամբարշտութիւնը, նախապաշարումը, անկրօնութիւնը. դարձեալ, ուրացութիւնը, հերետիկոսութիւնը, Հաւատոյ ճշմարտութեան վրայօք կամաւոր տարակոյսը և յանցապարտ տգիտութիւնը:

171. Ի՞նչ է ամբարշտորիւնը:

Զլանալ Աստուծոյ ունէ պաշտօն:

172. Ի՞նչ է նախապաշարումը:

Նախապաշարումն է աստուածային պաշտօն կամ երկրպագորիւն մատուցուած առ այն որ չէ Աստուած, կամ նոյն իսկ առ Աստուած բայց ոչ պատշաճ կերպով. դարձեալ կոսապաշտութիւն կամ սուտ աստուածութիւններու կամ արարածներու պաշտօնը, զէին կամ ոգիներու կամ ուրիշ կասկածելի միջոցներու զիմելը՝ մարդկապէս անկարելի բան մը ձեռք բերելու համար. կատարումն անպատշաճ և Եկեղեցիէն արգիւտուած արարողութիւններու:

173. Ի՞նչ է անկրօնորիւնը:

Անկրօնութիւնն է չյարգել զԱստուած և աստուածային բաները, ինչպէս փորձել զԱստուած, արքայգծորիւն կամ նուիրական անձ մը կամ իր մը անպատուել, սխմոնախնորիւն՝ առեւտուր հոգեւոր կամ հոգեւորի պատկանող իրերու:

174. Երբեք արարածներու պաշտօն մատուցանելը նախապաշարում է, ինչո՞ւ հասարակապաշարում չէ Հրեշտակաց և Սուրբերու մատուցուած կարողիկէ պաշտօնն:

Հրեշտակաց և Սուրբերու մատուցուած կարողիկէ պաշտօնն նախապաշարում չէ, վասն զի աստուածային պաշտօն չէ կամ երկրպագութեան պաշտօն՝ որ

միայն Աստուծոյ է, մենք զանոնք չենք պաշտեր իբրեւ Աստուած, այլ կը յարգենք իբրեւ բարեկամը Աստուծոյ և Անկէ ընդունած շնորհքներնուն համար, հետեւաբար մեր անոնց ըրած յարգանքն նոյն իսկ ի պատիւ Աստուծոյ է որ ի հրեշտակս և ի Սուրբս սքանչելի գործեր կը կատարէ:

175. Ո՞վ ևեւ Սոբրերը:

Սուրբ կ'ըստին անոնք՝ որոնք, ըստ Վարդապետութեան և օրինակաց Յիսուսի Քրիստոսի, զիւցազնական առաքի նութիւններ գործելով, երկիրքը և երկրիս վրայ մասնաւոր փառքի մը արժանի եղած են, և երկրիս վրայ, հրամանաւ Եկեղեցւոյ, հրապարակաւ կը պատուուին և բարեխօսութիւննին կը խնդրուի:

176. Ինչո՞ւ համար կը յարգենք Սոբրերը մարմինն ալ:

Կը յարգենք Սուրբերու մարմինն ալ, իսկ զի զիւցազնական առաքինութիւններ գործելու ծառայեց անոնց, իրաւցրնէ տաճար եղաւ Հոգւոյն Սրբոյ, և փառաւորապէս յարութիւն պիտի առնէ ի կեանս յաւիտենականս:

177. Ինչո՞ւ համար կը յարգենք Սոբրերու պատիւ մատուցելը և պատկերներն ալ:

Սուրբերու պատիւ մատուցները և

պատկերները կը յարգենք անոնց յիշատակին և պատուոյն համար, սակայն բոլորովին տարբեր կոապաշտներէ՝ որոնք պատկերներու կամ արձաններու աստուածային պաշտօն կը մատուցանէին:

178. Աստուած Հին Կառկարանին մէջ խստիւ չարգիլեց պատկերները:

Աստուած Հին Կառկարանին մէջ խստիւ արգիլեց այն պատկերները՝ զորս կը պաշտէին, մանաւանդ թէ արգիլեց բոլոր պատկերները իբրեւ մերձաւոր առիթ կոապաշտութեան Հրէից՝ որոնք Կոապաշտներու մէջ կը բնակէին և շատ հակեալ էին նախապաշարմանց:

ԵՐԿՐՈՐԻ ՊԱՏՈՒԻՐԱՆ.

179. Երկրորդ պատուիրանն ի՞նչ կ'արգիւրէ մեզի ըսելով. ԱՍՏՈՒԾՈՅ ԱՆՈՒՆԸ ՊԱՐԱՊ ՏԵՂ ԲԵՐԱՆԻ ՄԻ՛ ԱՌՆՈՒՐ:

Երկրորդ պատուիրանը. ԱՍՏՈՒԾՈՅ ԱՆՈՒՆԸ ՊԱՐԱՊ ՏԵՂ ԲԵՐԱՆԻ ՄԻ՛ ԱՌՆՈՒՐ, կ'արգելու մեզի Աստուծոյ անունը անպատուելը, Աստուծոյ անունը առանց յարգանաց բերանը առնուլը, հայհոյութիւն ընդդէմ Աստուծոյ, Ս. Կուսին, Սուրբերու և սրբազան իրերու, սուտ եր-

ղումներն՝ որոնք հարկաւոր չեն և կամ կերպով մը ապօրինի են:

180. Ի՞նչ է երդումը:

Երդումն է զԱստուած վկայ կանչել մեր ըսածին կամ մեր խոստացածին, անոր համար ով որ գէշ բանի մը համար երդում կ'ընէ կամ երդմնագանց կը գրտնուի, մեծապէս կը նախատէ զԱստուած որ է Սրբութիւնն և Ճշմարտութիւնն:

181. Հայոյոյնք ինչ մեծ մեղք է:

Հայհոյութիւնը մեծ մեղք է, վասն զի նախատինք է և արհամարհանք Աստուծոյ կամ անոր Սուրբերուն դէմ, և շատ անգամ սոսկալի հերետիկոսութիւն:

182. Ի՞նչ կը հրամայէ մեզի երկրորդ պատուիրանը:

Երկրորդ պատուիրանը կը հրամայէ մեզի միշտ պատկառիլ Աստուծոյ սուրբ անունէն, կատարել մեր երդմամբ ըրած ուխտերը և խոստումները:

183. Ի՞նչ է ուխտը:

Ուխտն է խոստումն առ Աստուած իրեն հաճոյ եղած բարի բանի մը համար, առ որ մենք զմեզ կը պարտաւորենք բարեպաշտութեամբ:

ԵՐԲՐԴ ՊԱՏՈՒԻՐԱՆԸ.

184. Ի՞նչ կը հրամայէ մեզի երրորդ պատուիրանը բնորով: ՏՕՆ ՕՐԵՐԸ ՍՈՒՐԲ ՊԱՇԷ:

Երրորդ պատուիրանը. ՏՕՆ ՕՐԵՐԸ ՍՈՒՐԲ ՊԱՇԷ, կը հրամայէ մեզի տօն օրերը՝ տրտաքիմ պաշտաման գործերով պատուել զԱստուած. այս գործերէն էականն է քրիստոնէից համար սուրբ Պատարագը:

185. Ի՞նչ է համար սրտաքիմ պաշտաման գործեր պիտի ընենք. լի՞ յաւեր պաշտել զԱստուած՝ որ Հոգի է, սրտով ներքստապէս:

Սրտով ներքստապէս զԱստուած պաշտելը չի բաւեր, այլ պէտք ենք պաշտել զինքը արտաքստապէս ալ ինչպէս որ հրամայուած է, վասն զի հոգով և մարմնով հպատակ ենք Աստուծոյ, և պարտական ենք բարի օրինակ տալ, ապա թէ ոչ կրօնական ոգին կը կորսուի:

186. Ի՞նչ կ'արգելու մեզի երրորդ պատուիրանը:

Երրորդ պատուիրանը տօն օրերու մէջ ծառայական աշխատութիւնները կ'արգելու մեզի:

187. Որո՞նք են ծառայական գործերը:
Ծառայական գործերն են արուեստաւորներու և գործաւորներու ձեռքի գործերը:

188. Տօն օրերը ծառայական թոյր՝ գործերն արգիւրած են:

Տօն օրերու մէջ արգիւրած են բոլոր ծառայական գործերն՝ որոնք կարեւոր չեն կեանքը պահպանելու և Աստուծոյ ծառայութեան, եթէ ծանր պատճառ մը չկայ այնպիսի գործ մը գործելու:

189. Ի՞նչպէս պէտք է ժամանակ աւցեկ տօն օրերու մէջ:

Տօն օրերը պէտք է անցնել քարոզի և Քրիստոնէական Վարդապետութեան ներկայ գտնուելով, բարի գործ մ'ընելով, մարմնոյ հանգիստ տալով, ըզգուշանալով ախտերէ և ցրուածութենէ:

ԶՈՐՐՈՐԴ ՊԱՏՈՒԻՐԱՆԸ.

190. Ի՞նչ կը հրամայէ մեզի չորրորդ պատուիրանը. ՊԱՏՈՒԻ ԼԱՅՐԻ ԵՒ ՄԱՅՐԻ թերով:

Չորրորդ պատուիրանը. ՊԱՏՈՒԻ ԼԱՅՐԻ ԵՒ ՄԱՅՐԻ, կը հրամայէ մեզի սիրել, յարգել և հնազանդիլ ծնողաց և մեր

վրայ իշխանութիւն ունեցողներուն, այսինքն, մեր մեծաւորներուն.

191. Ի՞նչ կ'արգելու չորրորդ պատուիրանը:

Չորրորդ պատուիրանը կ'արգելու մեզի չվշտացնել մեր ծնողքները և մեծաւորները և անոնց անհնազանդ չգրտնուիլ:

192. Ի՞նչ է համար պարտական եւք հետազանդելու մեք:

Պարտական ենք հնազանդելու մեր մեծաւորներուն, վասն զի «չկայ իշխանութիւն եթէ ոչ յԱստուծոյ... անոր համար, ով որ իշխանութեան հակառակ կը կենայ, Աստուծոյ հրամանին հակառակ կը կենայ»*:

* Զոմ. ԺԳ. 1, 2.

ՀԻՆԳԵՐՈՐԻ ՊԱՏՈՒԻՐԱՆԸ.

193. Ի՞նչ կ'արգելու մեզի հինգերորդ պատուիրանը. ՄԻ՛ ՍՊԱՆՏԵՐ:

Հինգերորդ պատուիրանը. ՄԻ՛ ԸՍՊԱՆՏԵՐ, կ'արգելու մեզի փաս չհասցնել թէ մեր և թէ ընկերին կեանքին ո՛չ նիւթալէս և ո՛չ հոգեւորապէս, հետեւաբար կ'արգելու մեզի մարդասպանութիւնը, անձնասպանութիւնը, մենամարտը, վի-

բաւորելը, զարնելը, նախատինքները, ա-
նէձքները և գայթակղութիւնը:

194. Անճապարտութիւնը ինչո՞ւ համար
մեղք է:

Անճապարտութիւնը մեղք է, ինչ-
պէս մարդասպանութիւնը, վասն զի Աս-
տուած միայն է մեր կեանքին, ինչպէս
նաև մեր ընկերոջ կեանքին տէրն, բաց
աստի, յուսահատութեան մեղք է և մէկն
իր կեանքը վերցնելով, կը վերցնէ քարձի
և փրկութեան կարելիութիւնը:

195. Եկեղեցին պատիժ ստանալով՝ է
անճապարտութիւն համար:

Եկեղեցին կը զրկէ եկեղեցական
թաղումէ այն անձնասպանը՝ որ կատա-
րած գործոյն պատասխանատու է:

196. Ինչո՞ւ համար մեղք է մեկամար-
տութիւնը:

Մենամարտութիւնը մեղք է, վասն
զի միշտ փորձ մըն է մարդասպանու-
թեան, և նաև, զրեթէ անձնասպանու-
թեան, առանձնական վրէժխնդրութեան
հոգով՝ կատարուած, հակառակ պետու-
թեան օրինաց և արդարութեան. դար-
ձեալ, վասն զի մենամարտութեամբ իրա-
ւանց և ոչ իրաւանց որոշումը՝ կը թողուի
ուժի, ճարպիկութեան և հիպոկռաժի:

197. Եկեղեցին ի՞նչ պատիժ ստանալու
է մեկամարտութիւն ընդդէմ դրոշմա-
նութեան:

Եկեղեցին կը բանադրէ մենա-
մարտութիւն ընդդէմը և զանոնք ամէնքը՝
որոնք յօժարութեամբ ներկայ կը գտնուին
մենամարտութեան:

198. Ինչ է գայթակղութիւնը:

Գայթակղութիւնն է ունէ չար գոր-
ծով մը ընկերոջ մեղանշելու առիթ տալը:

199. Գայթակղութիւնը մեծ մեղք է:

Գայթակղութիւնը շատ մեծ մեղք
է, և Աստուած համար պիտի պահանջէ
գրգռմամբ և չար օրինակներով ուրիշին
մեղաց պատճառ եղողներէն. «վայ մար-
դուն՝ որ գայթակղութեան պատճառ կ'ըլ-
լայ»*: *Մատ. ծԲ. 7.

200. Հիկեկորդ պատուիրանը ի՞նչ կը
հրամայէ մեզի:

Հիկեկորդ պատուիրանը կը հրա-
մայէ մեզի ամէնուն բարի կամենալ, նոյն
խկ. թշնամիներուն, և ընկերոջ հասցու-
ցած մարմնաւոր և հոգեւոր չարեաց հա-
տուցում ընել:

ՎԵՅՆԵՐՈՐԴ ՊԱՏՈՒԻՐԱՆԸ.

201. Ի՞նչ կ'արգելու վեցերորդ պատուիրանը. ԱՆՄԱՔՈՒՐ ԳՈՐԾԵՐ ՄԻ՝ ԸՆԵՐ:

Վեցերորդ պատուիրանը կ'արգելու մեզի ամէն տեսակ անմաքութիւն. աշխնքն, գործեր, խօսքեր, նայուածքներ, գիրքեր, պատկերներ, անբարոյական տեսարաններ:

202. Ի՞նչ կը հրամայէ մեզի վեցերորդ պատուիրանը:

Վեցերորդ պատուիրանը կը հրամայէ մեզի «Սուրբ ըլլալ ի մարմնի» յարգել իր և ուրիշին անձը, իբրեւ գործ Աստուծոյ և տաճար՝ յորում Նա ընակի ներկայութեամբն և շնորհօքն.

ԵՕԹՆԵՐՈՐԴ ՊԱՏՈՒԻՐԱՆԸ.

203. Եօթներորդ պատուիրանը ի՞նչ կ'արգելու մեզի. ՄԻ՝ ԳՈՂՆԱՐ:

Եօթներորդ պատուիրանը կ'արգելու մեզի վնաս չհասցնել ընկերոջ ունեցածին, հետեաբար կ'արգելու գողութիւնները, վնասները, վաշխառութիւնը, դաշնադրութեանց և ծառայութեանց մէջ

խարդախութիւնները, և այս տեսակ վնասներու ձեռնտու ըլլալը:

204. Ի՞նչ կը հրամայէ մեզի եօթներորդ պատուիրանը:

Եօթներորդ պատուիրանը կը հրամայէ մեզի ետ դարձնել ուրիշին պատկանող բանը, կամաւ հասցուցած վնասներուն փոխարէնը հատուցանել, պարտքերը վճարել, և գործաւորներու արդար վարձքը հատուցանել:

205. Ո՞վ որ կրնայ և չի հատուցաներ կամ փոխարէնը չի ընել, րոպէսին կը գտնէ:

Ո՞վ որ կրնայ և չի հատուցանէր կամ փոխարէնը չի ընէր թողութիւն չի գտնէր, նոյն իսկ եթէ խօսքով ալ յայտնէ զղջումը:

ՈՒԹԵՐՈՐԴ ՊԱՏՈՒԻՐԱՆԸ.

206. Ի՞նչ կ'արգելու մեզի ութերորդ պատուիրանը. ՍՈՒՏ ՄԻ՝ ՎԿԱՅԵՐ:

Ութերորդ պատուիրանը կ'արգելու ամէն տեսակ ստութիւն և ուրիշին համբաւոյն անիրաւ վնաս, հետեաբար կ'արգելու սուտ վկայութիւնը, զրպարսութիւնը, ստախօսութիւնը, չարախօսու-

Թիւնը կամ բամբասանքը, շողորորթու-
թիւնը, յանգուզն դատաստանը և կաս-
կածը:

207. Ի՞նչ կը հրամայէ մեզի ուրերորդ
պատուիրանը:

Կը հրամայէ մեզի ամէն ժամա-
նակ և ամէն տեղ ճշմարտութիւնը ըսել,
ի բարին մեկնել, կարելի եղածին չափ,
ընկերոջ գործերը:

208. Այն անձը որ իր ընկերոջ բարի
սնունքը կոտորէր Է տշտ սմբաստանութեամբ
կամ բամբասանքով, ի՞նչ բանի պարտա-
կան է:

Այն անձը պարտական է, ձեռ-
քէն եկածին չափ, դարմանել պատճա-
ռած վնասը:

ԻՆՏԵՐՐԻ ՊԱՏՈՒԻՐԱՆԸ:

209. Ի՞նչ կ'արգելու մեզի իններորդ
պատուիրանը ըսելով: ՌԻՐԵՇԻՆ ԿՆՈՋ ՄԻ
ՅԱՆԿԱՐ:

Իններորդ պատուիրանը կ'արգե-
լու մեզի չար խորհուրդները և չար փա-
փաքները:

210. Ի՞նչ կը հրամայէ մեզի իններորդ
պատուիրանը:

Իններորդ պատուիրանը կը հրա-
մայէ մեզի կատարեալ մաքրութիւն հոգ-
ւոյ և մեծ յարգանք, նոյն իսկ ի խորս
սրտի, առ դարբնայն ընտանական:

ՏԱՍՆԵՐՐԻ ՊԱՏՈՒԻՐԱՆԸ:

211. Ի՞նչ կ'արգելու մեզի տասներորդ
պատուիրանը. ՅՅԱՆԿԱՒ. ՌԻՐԵՇԻՆ ՌԻՆԵ-
ՅԱՄԻՆ:

Տասներորդ պատուիրանը կ'ար-
գելու մեզի հարստութեան անյագ տեն-
չանքը, չխնայելով նոյն իսկ ընկերոջ
իրաւանց և ունեցածին:

212. Ի՞նչ կը հրամայէ մեզի տասներորդ
պատուիրանը:

Տասներորդ պատուիրանը կը հրա-
մայէ մեզի արդար և չափաւոր ըլլալ մեր
վիճակը բարւոքելու փափաքին մեջ, սի-
րով տանիլ Աստուծոյ մեր վրայ զրկած
աշխատութեան և ուրիշ թշուառութեանց,
վասն զի « շատ նեղութիւններով պար-
տիմք մտնել յարեայութիւնն Աստուծոյ »:

* Գործք. ԺԲ. 21.

Գ Լ Ո Ի Խ Բ .

Ընդհանուր պատուիրանք եկեղեցւոյ :

213. Եկեղեցւոյ ընդհանուր պատուիրանք ներքոյ որո՞նք են :

Եկեղեցւոյ ընդհանուր պատուիրանքներն են այն օրէնքները՝ որոնցմով կը հրամայէ հաւատացելոց ինչ ինչ կրօնական գործեր և կը սահմանէ պահէքեր :

214. Եկեղեցին ունի՞ իշխանութիւն օրէնքներ և պատուէրներ հրատարակելու :

Եկեղեցին ունի իշխանութիւն օրէնքներ և պատուէրներ հրատարակելու և այդ իշխանութիւնը ընդունած է ի Յիսուսէ Քրիստոսէ յանձին Առաքելոց, և անոր համար ո՞վ որ Եկեղեցւոյ չի հնազանդիր, նա չի հնազանդիր Աստուծոյ :

215. Եկեղեցւոյ մէջ ո՞վ ունի իշխանութիւն օրէնքներ և պատուէրներ հրատարակելու :

Եկեղեցւոյ մէջ կրնան օրէնք և պատուէր հրատարակել Քահանայապետը և Եպիսկոպոսները իբրեւ յաջորդք Առաքելոց՝ որոնց ըսաւ Յիսուս Քրիստոս .

«Ով որ ձեզի կը լսէ, ինձի կը լսէ, ո՞վ որ զձեզ կ'անարգէ, զիս կ'անարգէ»* :

*Ղուկ. Ժ, 16 :

ԱՌԱՋԻՆ ՊԱՏՈՒԻՐԱՆԸ .

216. Ի՞նչ կը հրամայէ մեզի առաջին պատուիրանը . ՊԱՏԱՐԱԳ ՏԵՍՆԵԼ ԿԻՐԱԿԻ ԵՒ ՄԻԻՍ ՏՕՆ ՕՐԵՐԸ :

Առաջին պատուիրանը կը հրամայէ մեզի այն օրերուն մէջ ջերմեռանդութեամբ ներկայ գտնուիլ Պատարագին :

217. Ով որ հրամայուած օրերը Պատարագի ներկայ չի գտնուիր ծանր կը մեղանայ :

Ով որ, առանց ճշմարիտ արգելքի մը, հրամայուած օրերը Պատարագի ներկայ չի գտնուիր, և իր հպատակներուն միջոց չի տար ներկայ գտնուելու, ծանր կը մեղանայ, և չի կատարէր աստուծային պատուիրանն տօն օրը սուրբ պահելու :

ԵՐԿՐՈՐԴ ՊԱՏՈՒԻՐԱՆԸ .

218. Երկրորդ պատուիրանը ի՞նչ կ'արգելու մեզի ըսելով . ԱՐԳԻԼՈՒՄԾ ՕՐԵՐՆ ՄԻՍ ՄԻ՝ ՈՒՏԵՐ :

Երկրորդ պատուիրանը այդ խօս-

քերով կ'արգելու մեզի միս չուտել չորքշաբթի և ուրբաթ օրերն (Յիսուսի Քրիստոսի Չարչարանաց և Մահուն օրերն) և ուրիշ արգիւումած օրերը:

219. Ի՞նչ կը հրամայէ մեզի կրկնորդ պատուիրանն ըսելով. ԾՈՍՊ ՊԱՀԵԼ ՀՐԱՄԱՅՈՒՆՈՒՄ ՕՐԵՐԸ:

Կը հրամայէ Մեծ պահքի մէջ պահել նկերեցական ծոմն, և ուրիշ սահմանեալ Տօներու շարաթապահքերը:

220. Որո՞նք պարտաւորեալ են ծոմապահութեան:

Ծոմապահութեան պարտական է ամէն հաւատացեալ քսան և մէկ տարեկանէն սկսեալ մինչև վաթսուն տարեկան հասակին, եթէ չունի հիւանդութիւն կամ ծանր աշխատանքներ և կամ ուրիշ արգարացի պատճառ մը:

221. Եկեղեցին ի՞նչո՞ւ համար մեր վրայ պարտաւոր է պահելու պարտականութիւնը կր դնել:

Եկեղեցին այս պարտականութիւնը կը դնէ մեր վրայ Քրիստոսի օրինակին և Վարդապետութեան հետնելով. պահք և ծոմ իբր պաշխարութիւն մեղքերու, մահացոցում կոկորդի, կիրքերու և ուրիշ մասնաւոր պէտքերու համար:

ԵՐՐՈՐԳ ՊԱՏՈՒԻՐԱՆԸ:

222. Ի՞նչ կը հրամայէ մեզի երրորդ պատուիրանը ըսելով. ԽՈՍՏՈՎԱՆԵԼ ԳԵԹՄԵԿ ԱՆԳԱՍՏ ՏԱՐԻՆ ԵՒ ՀԱՂՈՐԴՈՒԹԻԼ ԳԵԹԱՏԻՆ ՕՐԸ:

Երրորդ պատուիրանը կը հրամայէ մեզի գէթ տարին անգամ մը Ապաշխարութեան խորհուրդին մօտենալ և գէթ Զատիկ օրը Հաղորդութեան խորհուրդն ընդունիլ:

223. Ի՞նչո՞ւ համար Եկեղեցին մեզի տարին անգամ մը խոստովանելու և հաղորդուիլ հրամայած ժամանակը Գեթ թաղը կ'աւելցնէ, յիշեցնելու համար մեզի օգտակարութիւնը, մահաւանդ պէտքը, յաճախ մերձեցալու այդ խորհուրդներուն, ինչպէս կը փափաքի ինքը:

Եկեղեցին տարին անգամ մը խոստովանիլ և հաղորդուիլ հրամայած ժամանակը Գեթ թաղը կ'աւելցնէ, յիշեցնելու համար մեզի օգտակարութիւնը, մահաւանդ պէտքը, յաճախ մերձեցալու այդ խորհուրդներուն, ինչպէս կը փափաքի ինքը:

ԶՈՐՐՈՐԳ ՊԱՏՈՒԻՐԱՆԸ.

224. Զորքորդ պատուիրանը ի՞նչ կը հրամայէ մեզի. ԸՍՏ ՕՐԻՆԱՅ ԿԱՄ ՍՈՎՈՐՈՒԹԵԱՆ ՕԳՆԵԼ ԵԿԵՂԵՅԻՈՅ ՊԵՏՔԵՐՈՒՆ:

Այս պատուիրանաւ կը հրամայէ մեզի Եկեղեցին իշխանութենէ կամ սովորութենէ հաստատուած տասանորդները տալ Եկեղեցւոյ՝ կրօնական արարողութիւնները պատշաճապէս կատարել կարենալու համար, և Աստուծոյ պաշտօնէից պատուաւոր ապրուստն հոգալու համար:

ՀԻՆԳԵՐՈՐԳ ՊԱՏՈՒԻՐԱՆԸ.

225. Ի՞նչ կ'արգելու մեզի ինքեդորդ պատուիրանն ըսելով. ԶԿԱՏԱՐԵԼ ԱՐԳԻՒԼՈՒԱՆ ՕՐԵՐՈՒ ՄԷՁ ՀԱՆԳԻՍԱԻՐ ՊՍԱԿՆԵՐ:

Այդու կ'արգելու ամուսնութեան կամ պսակի հանգիսաւոր արարողութիւն չկատարել այն ժամանակներու և օրերու մէջ՝ յորս այդ արարողութիւնը կատարելն արգիւած է Եկեղեցին:

ԳԼՈՒԽ Գ.

Առաքինութիւններ:

§ 1. – Առաքինութիւններ ընդհանրապէս: –
Առաք. աստուածաբանականք:

226. Ի՞նչ է առաքինութիւնը:

Առաքինութիւնն է անխախտ տրամադրութիւն հոգւոյն բարի գործելու:

227. Քանի՞ տեսակ առաքինութիւններ կան:

Երկու տեսակ. բնական առաքինութիւններ՝ որոնք կը ստացուին բարի գործերը կրկնելով, ինչպէս են բարոյականք ըսուածները, և առաքինութիւնք գերբնականք՝ զորոնք պարզ մեր ուժերովը չենք կրնար ստանալ կամ գործադրել, այլ Աստուծոյ պարգևներ են անոնք. և են առաքինութիւնք յատուկք քրիստոնէի:

228. Որո՞նք են քրիստոնէին յատուկ առաքինութիւնները:

Քրիստոնէին յատուկ առաքինութիւններն են գերբնական առաքինութիւնները և մասնաւորապէս հաշտարը, յոյսը

և սերը, որոնք աստուածաբանականք կամ աստուածայինք կ'ըստուին, վասն զի Աստուած է անոնց անարկայն և անստնառը:

229. Մենք ի՞նչպէս կ'ընդունինք և կը գործադրենք գերբնական առարկանքիւնները:

Գերբնական առարկանութիւնները կ'ընդունինք սրբաբար շնորհաց հետ միասին խորհուրդներու միջոցաւ, և կը գործադրենք զանոնք բարի խորհուրդներուն գործածական շնորհքներով և օգնութեամբներ շնչումներու որոնցմով կը շարժէ զմեզ Աստուած. և կ'օգնէ մեզի ամէն բարի գործի մէջ:

230. Գերբնական առարկանքներուն մէջ ամենեւն աւելի գերազանցը ո՞րն է:

Գերբնական առարկանութեանց մէջ ամէնէն աւելի գերազանցն է սէրն, վասն զի անբաժան է սրբաբար շնորհքէն, և սերտիւ կը միացնէ զմեզ Աստուծոյ և ընկերով, կը շարժէ զմեզ ի կատարեալ պահպանութիւն օրինաց և առ ամենայն գործս բարիս, և երբէք պիտի չզաղրի. յայնմ կը կայանայ քրիստոնէական կատարելութիւնը:

ՀԱՒԱՏՔ.

231. Ի՞նչ է հաւատքը:

Հաւատքն է այն գերբնական առարկանութիւնը՝ որով կը հաւատանք՝ Աստուծոյ հեղինակութեան կոթնած, ինչ որ Նա յայտներ է և Եկեղեցւոյ միջոցաւ հաւատալ կը հրամայէ մեզի:

232. Ի՞նչ որ յայտնած է Աստուած և Եկեղեցւոյ միջոցաւ մեզի կը հրամայէ հաւատալ, ո՞չր կը պահուի:

Ինչ որ յայտնած է Աստուած և Եկեղեցւոյ միջոցաւ մեզի կը հրամայէ հաւատալ, կը պահուի ի Ս. Գիրս և յԱռարկանքներուն:

233. Ի՞նչ են Ս. Գիրք:

Ս. Գիրք են Աստուծոյ ներշնչմամբ Հին և Նոր Կտակարաններու մէջ գրուած գիրքերու հաւաքածոյն, որոնք Եկեղեցին ճանչցեր է իբրեւ գործք: Աստուծոյ:

234. Ի՞նչ է Առարկանքիւնը:

Առարկանքիւնն է Յիսուսի Քրիստոսի և Առաքելոց բերանացի ըրած վարդապետութիւնը՝ զոր Եկեղեցին առանց ալլալութեան մեզի հասցուցեր է:

235. Ո՞վ ունի իշխանութիւն ամբողջապէս և ձգնարիտ իմաստով ձանւցնել մեզի Ս. Գրոց և Աշակոտեան մէջ բովանդատուած ձգնարտութիւնները:

Միայն Էկեղեցին ունի այդ իշխանութիւնը, վասն զի անոր միայն յանձնած է Աստուած Հաւատոյ ասանդը և որուն տուաւ զՀոգին Սուրբ որ միշտ հսկէ և չթողու որ մոլորի:

236. Բաշխման և Աստուծոյ յայտնած ձգնարտութեանց հաշատալ ընդհանրապէս:

Բաւական է ընդհանրապէս հաւատալ Աստուծոյ յայտնած ճշմարտութեանց, այլ զոմանս, այսինքն, վարձատրիչ Աստուծոյ գոյութիւնն և երկու զբխաւոր խորհուրդները, պէտք է հաւատալ նաև բացայայտ ներգործութեամբ հաւատոյ:

ՅՈՅՍ.

237. Ի՞նչ է յոյսը:

Յոյսն է այն գերբնական առաքինութիւնը՝ որով կը յուսանք յԱստուած և Անկէ կը սպասենք յաւիտենական կեանքը և անոր արժանի ըլլալու շնորհքները այս աշխարհիս վրայ բարի գործելով:

238. Ի՞նչ է համար կը յուսանք Աստուծոյ յաշխտեալս կեանքը և անոր արժանի ըլլալու շնորհքները:

Վասն զի Աստուած անսահման բարի է և հաւատարիմ և մեզի խոստացեր է այդ բաները տալ Յիսուսի Քրիստոսի արդեանցը համար, անոր համար ո՞վ որ կը տարակուսի և կը կասկածի, մեծապէս կը նախատէ զԱստուած:

ՍԷՐ.

239. Ի՞նչ է սիրը:

Սէրն է այն գերբնական առաքինութիւնը՝ որով կը սիրենք զԱստուած իրեն համար և ամէն բանէ վեր, և Աստուծոյ սիրոյն համար, կը սիրենք մեր ընկերը մեր անձին պէս:

240. Ի՞նչ է համար պարտական և կը սիրէ զԱստուած:

Պարտական ենք սիրել զԱստուած իբրև գերագոյն Բարի, աղբիւր ամենայն բարութեանց, և պարտական ենք սիրել զինքը ամեն բանէ վեր «յամենայն սրտէ, յամենայն մտաց և յամենայն զօրութենէ մերմէ»*:

*Մարկ. ԺԲ. 30.

241. Ինչո՞ւ համար պարտական ենք սիրել մեր ընկերքը:

Պարտական ենք սիրել մեր ընկերքը, վասն զի սէրն Աստուծոյ ստիպէ զմեզ, և որովհետև ամէն մարդ ըստ պատկերի Աստուծոյ ստեղծուել է. ինչպէս մենք, նոյնպէս մեր եղբայրն է պատկեր Աստուծոյ:

242. Պարտական ենք սիրել նաև քրէնավները:

Պարտական ենք սիրել նաև թշնամիները, ներելով մեզի ըրած նախատինքներուն. դարձեալ Յիսուս Քրիստոս յայտնապէս հրամայեր է մեզի սիրել մեր թշնամիներն ալ: Δ

§ 2. — Ներգործութիւնը հաւատոյ, յուսոյ, սիրոյ. — խրատը աւետարանականը:

243. Երբ պետք ենք ընել հաւատոյ, յուսոյ և սիրոյ ներգործութիւններ:

Պարտական ենք ընելու հաւատոյ, յուսոյ և սիրոյ ներգործութիւններ շատ անգամ կեանքի մէջ, և, մասնաւորապէս, երբ փորձութիւններու կ'ուզենք յաղթել և քրիստոնէական կարեւոր պարտք մը կատարել, ինչպէս նաև մահուան վրտանգի մէջ:

244. Յաճախ հաւատոյ, յուսոյ, սիրոյ ներգործութիւններ ընելը ընէ է:

Այսչափ կարեւոր առաքինութիւնները պահելու, աճեցնելու և զօրացնելու համար լաւ է յաճախ ընել հաւատոյ, յուսոյ և սիրոյ ներգործութիւններ, վասն զի այդ առաքինութիւններն են «հոգեւոր մարդու» կենսական մասերը:

245. Ի՞նչպէս պետք ենք ընել հաւատոյ, յուսոյ և սիրոյ ներգործութիւնները:

Հաւատով, յուսով և սիրով ներգործութիւնները պէտք ենք ընել, սրտանց, բերանով և գործով և ցուցնել մեր վարքովը:

246. Ի՞նչպէս կրնանք ցոյցնել հաւատը: Ի հարկին խոստովանելով և պաշտպանելով զայն աներկիւղ և առանց մարդկային նկատողութեան, ապրելով ըստ սկզբանց հաւատոյ. «հաւատը առանց գործոց մեռեալ է»^{*} *Յակ. Բ. 26:

247. Ի՞նչպէս կրնանք ցոյցնել յոյսը: Կեանքի թշուառութեանց և հակառակութեանց մէջ չխռովելով և նոյն իսկ եթէ հալածուելու ալ ըլլանք, ապրելով համակամեալ և վստահ Աստուծոյ խոստմանց վրայ:

248. Ի՞նչպէս կրնանք ցոյցնել սերը:

Սէրը կը ցուցնենք պահելով պատշիբանքները և ի գործ դնելով ողորմութեան զործերը, և եթէ Աստուած կոչում տուեր է, հետեւելով աշխարհական իրարատենքուն:

249. Ի՞նչ և՛ աշխարհական խրատները:

Աւետարանական խրատ կ'ըսուին այն յորդորները՝ զորս ըրած է Յիսուս Քրիստոս իր Աւետարանին մէջ, աւելի կատարեալ կեանք մը վարելու համար, ի գործ դնելով այն առաքինութիւնները՝ որոնք պատաւորիչ չեն:

250. Որո՞նք և՛ այդ աշխարհական խրատներու գլխաւորները:

Կամաւոր աղքատութիւն, ողջախոհութիւն մշտնջենաւոր և հնազանդութիւն կատարելապէս:

§ 3. — Բարոյական առաքինութիւն և ակտ. —
Աւետարանական Երանութիւնք:

251. Ի՞նչ է բարոյական առաքինութիւնը:

Բարոյական առաքինութիւնն է բարի գործելու ունակութիւն՝ զոր կ'ըս-

տանանք բարի գործերը շատ անգամ կրկնելով:

252. Որո՞նք և՛ գլխաւոր բարոյական առաքինութիւնները:

Գլխաւոր բարոյական առաքինութիւններն են. կրօնը՝ որով կը մատուցանենք Աստուծոյ պատշաճ պաշտօնն, և չորս գլխաւոր առաքինութիւնք. խոհմոռութիւն, աղքատութիւն, արիւնքիւն և ժողովրդութիւն. համեստ ապրելու միջոցներ:

253. Ի՞նչ է խոհմոռութիւնը:

Խոհմոռութիւնն է առաքինութիւնն՝ որ գործերը իրենց պատշաճ նպատակին կ'ուղղէ, և կը ցուցնէ ու գործածել կուտայ լաւ միջոցները:

254. Ի՞նչ է աղքատութիւնը:

Աղքատութիւնն է առաքինութիւնն՝ որ տալ կուտայ ինչ որ պէտք է տալ իւրաքանչիւրին:

255. Ի՞նչ է արիւնքիւնը:

Արիւնքիւնն է առաքինութիւնն՝ որ զիմագրաւել կուտայ՝ առանց յանդգնութեան և առանց երկիւղի, ունէ դժուարութեան կամ վտանգի, մինչև անգամ մահուան, Աստուծոյ ծառայութեան և ընկերոջ բարւոյն համար:

256. Ի՞նչ է ժողովարարին:

Ժողովարարին է առաքինութիւնն՝ որ կը սանձէ կիրքերը և փափաքները, մասնաւորապէս՝ զգայական փափաքները, և կը չափաւորէ նիւթական հարստութեան գործածութիւնը:

257. Ի՞նչ են կիրքերը:

Կիրք՝ կ'ըսուին հոգւոյ յուզմունք կամ բուռն շարժմունք՝ որոնք եթէ չը՝ չափաւորուին խելքով, դէպ ի ախտ կը ձգեն և, շատ անգամ, դէպ ի ոճրագործութիւն:

258. Ի՞նչ է ախտը:

Ախտն է ունակութիւն չար գործելու՝ որ կը ստացուի չար գործերն շատ անգամ կրկնելով:

259. Որո՞նք են զխառն ախտերը:

Գլխաւոր ախտերն՝ եօթն մահու չափ մեղքերն են՝ որոնք այսպէս կը կոչուին, վասն զի են զլուխ և սկիզբն միւս ախտերու և մեղքերու:

260. Որո՞նք են զխառն ախտերու հաշտակ հատակ առաքինութիւնները:

Գլխաւոր ախտերու հաշտակ առաքինութիւններն են. Խոնարհութիւն, առատաձեռնութիւն, ողջախոնութիւն, համ-

բերութիւն, ժողովարարութիւն, եղբայրակցութիւն և փոյթ ի. ծառայութեան Աստուծոյ:

261. Յիսուս Քրիստոս մասնաւոր իսրայէլական առաքինութիւն մը յանձնարարած է:

Յիսուս Քրիստոս յանձնարարած է մասնաւորապէս քանի մը բարոյական առաքինութիւններ, և հօրն Երանութեանց մէջ՝ քանի կը կարգայ այն մարդուն որ զանոնք կը կատարէ:

262. Ըսէ հօրն Երանութիւնները:

¹ «Երանի հոգւով աղբատներուն, վասն զի անոնցն է երկնից արքայութիւնը:

² Երանի հեղբուն, վասն զի անոնք պիտի ժառանգեն երկիրը:

³ Երանի լսողներուն, վասն զի պիտի մխիթարուին:

⁴ Երանի անոնց՝ որոնք անօրի և ծառայի են արդարութեան, վասն զի անոնք պիտի յազենան:

⁵ Երանի ողորմածներուն, վասն զի ողորմութիւն պիտի գտնեն:

⁶ Երանի մարտի սիրտ ունեցողներուն, վասն զի զԱստուած պիտի տեսնեն:

⁷ Երանի խաղաղարարներուն, վասն զի որդիք Աստուծոյ պիտի ըսուին:

⁸ Երանի անոնց՝ որոնք արդարութեան

սիրոյն համար կը հաշտուին, վասն զի անոնցն է երկնից արքայութիւնը»*:

*Մատ. Ե. 3-10.

263. Ինչո՞ւ համար Յիսուս Քրիստոս, աշտարակական Երսնոյրեանց մէջ, երանի կու տայ խոնարհներուն և տանջողներուն, հակառակ կարծեաց աշխարհի:

Վասն զի անոնք առանձին վարձք մը պիտի ընդունին Աստուծմէ, ուստի այդ երանութիւններով սորվեցուց մեզի նմանիլ անոնց, արհամարհելով աշխարհի խաբեայ սկզբունքները:

264. Աշխարհի սկզբունքներուն հետեւողները կրնան ստուգիւ երջանիկ ըլլալ:

Աշխարհի սկզբունքներուն հետեւողները չեն կրնար ստուգիւ երջանիկ ըլլալ վասն զի անոնք զԱստուծմ չեն փնտռեր որ իրենց Տէրն է և ձգնարիտ երջանկութիւնը, և անոր համար չունին խզմի խաղաղութիւն և զէպ ի կորուստ կը քալեն:

ՄԱՍՆ ԵՐՐՈՐԴ

ՇՆՈՐՀԱՅ ՄԻՋՈՑՆԵՐԸ

ԲԱԺԱՆՈՒՄՆԱ.

ԽՈՐՀՈՒՐԴՆԵՐ ԿԱՍ ԱՐՏԱԴՐԻՉ ՄԻՋՈՑՆԵՐ

Ով որ կը հաշտուայ եւ կը մկերտուի, պիտի փրկուի:

Մարկ. ԺԶ. 16.

Երբ յուսեք Որդւոյ մայրոյ մարմինը եւ յիսկը արիւնը յաշտեալան կան կեանք պիտի յուսնեալ:

Յովհ. Զ. 54.

Որոնց մեղքերն որ արժեկէք՝ պիտի արժեկուին. եւ որոնց կապէք՝ պիտի կապուին:

Յովհ. Ի. 23.

ԳԼՈՒԽ Ա.

Խորհուրդներն ընդամենապէս:

265. Ի՞նչ են խորհուրդները:

Խորհուրդներն են արդիւնաբեր նշանք շնորհաց՝ զորս հաստատեր է Յիսուս Քրիստոս զմեզ սրբելու համար:

266. Ինչո՞ւ համար խորհուրդները շնորհաց արդիւնաբեր եղանակներ կ'ըստին:

Խորհուրդները եղանակ են շնորհաց

վասն զի իրենց զգալի մասովը կը նշանակեն կամ կը ցուցնեն աներևոյթ շնորհքն՝ զոր կու տան, և արդիւնաբեր կ'ըսուին, վասն զի իրապէս կու տան շնորհքը:

267. Ի՞նչ տեսակ շնորհք կու տան խորհուրդները:

Խորհուրդները կու տան շնորհք սրբարար և շնորհք խորհրդական:

268. Ի՞նչ է սրբարար շնորհք:

Սրբարար շնորհքն է այն գերբնական պարգևը՝ որ մեր հոգիէն անբաժան է և հետեաբար ունակական, որ զմեզ տալիս կ'ընէ, այսինքն արդար, բարեկամ և որդեգիր Աստուծոյ, եղբայր Յիսուսի Քրիստոսի և ժառանգ արքայութեան:

269. Ի՞նչ է խորհրդական շնորհք:

Խորհրդական շնորհքն կու տայ մեզի՝ իրաւունք այն մասնաւոր շնորհքներուն՝ որոնք կարեւոր են ձեռք բերելու համար իւրաքանչիւր խորհրդոյ բուն վախճանը:

270. Ո՞վ տուաւ խորհուրդներուն շնորհք բերելու զօրութիւնը:

Յիսուս Քրիստոս՝ Մարդն — Աստուած, տուաւ խորհուրդներուն շնորհք

բերելու զօրութիւնը, և այդ շնորհաց արժանի կ'ըլլանք Սնոր Զարչարանաց և Մահուան արդիւնքներով:

271. Ի՞նչպէս կը սրբեն զմեզ խորհուրդները:

Խորհուրդները կը սրբեն զմեզ կամ տալով մեզի առաջին սրբարար շնորհքն որ կը ջնջէ մեղքը, կամ ամեցրեւելով արդէն ունեցած շնորհքնիս:

272. Ո՞ր խորհուրդները կու տան մեզի առաջին շնորհք:

Առաջին շնորհքն կու տան մեզի Մկրտութիւնը և Ապաշխարութիւնը՝ որոնք կը կոչուին խորհուրդք մեռելոց, վասն զի մեղօք մեռեալ հոգիներուն՝ կու տան շնորհաց կեանքը:

273. Ո՞ր խորհուրդներն կ'ամեցնեն շնորհքը:

Շնորհքը աճեցնող խորհուրդներն են. Գրօշմ, Հաղորդութիւն, Վերջին Օծում, Կարգ քահանայութեան և Պսակ, որոնք կ'ըսուին խորհուրդք կենդանեաց, վասն զի այդ խորհուրդները ընդունողը պէտք է հոգեւորապէս կենդանի ըլլայ շնորհօքն Աստուծոյ:

274. Ով որ կ'ընդունի կենդանեաց խորհուրդ մը գիտնարով հանդերձ քե Աստուծոյ շնորհաց մէջ չէ, կը մեղանչէ:

Այնպիսին ծանր սրբապղծութիւն կը գործէ, վասն զի անարժանաբար կ'ընդունի սրբազան բան մը:

275. Խորհուրդներու շնորհքը պահելու համար ի՞նչ պէտք ենք բնէ:

Խորհուրդներու շնորհքը պահելու համար պէտք ենք մեր գործերով գործակից ըլլալ շնորհքին, բարի գործելով և չարէն փախչելով:

276. Փրկութեան համար ամենեւն աւելի կարեւոր խորհուրդները որո՞նք են:

Փրկութեան համար ամէնէն աւելի կարեւոր խորհուրդներն են մեռելոց խորհուրդ ըստածները, այսինքն Մկրտութիւն և Ապաշխարութիւն, վասն զի կուտան առաջին շնորհքը կամ հոգևորական կեանքը:

277. Մկրտութիւն և Ապաշխարութիւն հաւասարապէս կարեւոր են:

Մկրտութիւն և Ապաշխարութիւն հաւասարապէս կարեւոր չեն, վասն զի Մկրտութիւնը ամէնուն կարեւոր է, որովհետեւ ամէնքը սկզբնական մեղքով կը ծնանին, իսկ Ապաշխարութիւնը կարեւոր

է անոնց՝ որոնք Մկրտութենէ վերջ մահու չափ մեղքը կորսնցուցեր են շնորհքը:

278. Երէ Մկրտութիւնը ամենուն կարեւոր է, առանց Մկրտութեան կրնա՞յ մեկը փրկուի:

Առանց Մկրտութեան ոչ ոք կըրնայ փրկուիլ, սակայն երբ չկարենայ ընդունիլ Մկրտութիւն չրոյ, բաւական է Մկրտութիւն արեանը՝ այսինքն, Յիսուսի Քրիստոսի համար մարտիրոսուիլը, կամ Մկրտութիւն փափաքանց, որ է տերև փափաքող Աստուծմէ հաստատուած փրկութեան միջոցներուն:

279. Քանի՞ անգամ կարելի է ընդունիլ խորհուրդները:

Խորհուրդներէն զոմանս կարելի է ընդունիլ շատ անգամ, իսկ զոմանս մէկ անգամ միայն:

280. Ո՞ր խորհուրդները մեկ անգամ միայն կ'ընդունուին:

Մկրտութիւն, Դրօշմ, Կարգ քահանայութեան մէկ անգամ միայն կ'ընդունուին:

281. Ինչո՞ւ համար Մկրտութիւն, Դրօշմ, Կարգ քահանայութեան մեկ անգամ միայն կ'ընդունուին:

Վասն զի հոգւոյն վրայ անճշմարտ

կեիք մը կը դնեն, և զմարդն մշտնջենաւորապէս Յիսուսի Քրիստոսի կը նուիրագործեն և որ այդու կը զանազանութիւններէն:

282. Ի՞նչ է կեիքը:

Կնիքն է հոգևոր որոշիչ նշան մը որ երբէք չի ջնջուիր:

283. Ի՞նչ տեսակ կեիք կը դրօշմեն հոգւոյն վրայ Մկրտութիւնը, Դրօշմը և Կարգ քահանայութեանը:

Մկրտութիւնը կը դրօշմէ հոգւոյն վրայ քրիստոնէի կնիքը. Դրօշմը՝ Յիսուսի Քրիստոսի զինուորի կնիքը, Կարգ քահանայութեանը՝ պաշտօնէի կնիքը:

284. Փակե՞ք բան պետք է խորհուրդ մը կատարելու համար:

Խորհուրդ մը կատարելու համար երեք բան պէտք են. Նիւթ, ձև և պաշտօնակայ. որ պէտք է ունենայ զիտաւորութիւն ընելու այն՝ ինչ որ կ'ընէ Եկեղեցին:

285. Ի՞նչ է խորհրդոյն նիւթը:

Խորհրդոյ նիւթն է այն զգալի տարերքն որ կարեւոր է խորհուրդը կատարելու համար, ինչպէս ջուրը՝ Մկրտութեան համար:

286. Ի՞նչ է խորհրդոյն ձևը:

Ձև խորհրդոյն են այն խօսքերը՝ զորոնք պարտական է ըսելու պաշտօնեայն նիւթը գործածելու պահուն:

287. Ո՞վ է խորհրդոյն պաշտօնակայ:

Խորհրդոյն պաշտօնեայն է այն անձը որ կարող է կատարել զայն յանուն Յիսուսի Քրիստոսի և հեղինակութեամբ նորին:

ԳԼՈՒԽ Բ.

Մկրտութիւն:

288. Ի՞նչ է Մկրտութիւնը:

Մկրտութիւնն է այն խորհուրդը՝ որ զմարդն կ'ընէ քրիստոնեայ, այսինքն հետևող Յիսուսի Քրիստոսի, որդի Աստուծոյ և անդամ Եկեղեցւոյ:

289. Մկրտութեան նիւթն ի՞նչ է:

Մկրտութեան նիւթն է բնական

ջուրը:

290. Ո՞րն է ձևն Մկրտութեան:

Մկրտութեան ձևն են այս խօսքերը (Այս անուն) մկրտի ի ձեռն իմ յունուն Հօր և Որդւոյ և Հոգւոյն Սրբոյ:

291. Ո՞վ է Մկրտաշրեան պաշտօնեայն:

Մկրտութեան պաշտօնեայն սովորաբար քահանայն է, բայց հարկաւոր ժամանակը ունի անձ, նոյն իսկ հերետիկոս կամ անհաւատ, կրնայ մկրտել՝ միայն թէ ունենայ զիտաւորութիւն կատարելու ինչ որ կը կատարէ Եկեղեցին:

292. Ի՞նչպէս կը կատարուի Մկրտութիւնը:

Մկրտութիւնը կը կատարուի երեսային գլխուն ջուր լեցնելով և ըսելով ձեկն խօսքերը:

293. Ի՞նչ արդիւնքներ առաջ կը բերէ Մկրտութիւնը:

Մկրտութիւնը կու տայ առաջին սրբարար շնորհքը և գերբնական առաքինութիւնները, ջնջելով սկզբնական մեղքը և ներգործական մեղքերը եթէ կան, ջնջելով միանգամայն այն մեղաց պատիժները. կը զրօշմէ քրիստոնէին կնիքը և կարող կ'ընէ ընդունելու միւս խորհուրդները:

294. Մկրտութիւնը կը կերպարանա՞վորուի:

Մկրտութիւնը կը կերպարանա՜վորուի գմարդն հոգեւորապէս և կու տայ անոր վերատիւ ծնունդ, ընելով նոր մարդ մը. անոր համար այն ատեն մարդուն

պատշաճ անուն մը կը տրուի. օրինակ, սուրբի մը անունը, որպէս զի ըլլայ իրեն օրինակ և պաշտպան քրիստոնէական կեանքին մէջ:

295. Մկրտութիւնը ընդունողը ի՞նչ պատականշութիւն յանձն կ'առնու:

Մկրտութիւնը ընդունողը, քրիստոնեայ ըլլալով, յանձն կ'առնու դաւանել Յիսուսի Քրիստոսի Հաւատքը և պահել Օրէնքը, հետեւաբար կը հրաժարի այն ամէն բանէ որ ասոնց հակառակ է:

296. Ի՞նչ բան կը հրաժարի մկրտողը: Կը հրաժարի սատանայէ, անոր գործերէն և անոր պատրանքներէն:

297. Ի՞նչ կը հասկցուի սատանայի գործ և պատրանք ըսելով:

Սատանայի գործ և պատրանք են մեղք, ունայնութիւնը աշխարհի և ասոր սխալ սկզբունքները, որոնք հակառակ են Աւետարանին:

298. Տղաք ի՞նչպէս կը հրաժարին սատանայէ:

Տղաք Մկրտութեան ժամանակ կը հրաժարին սատանայէն իրենց կնքա՜հօր միջոցաւ:

299. Ո՞վ է Մկրտոչրեան կերանայր:

Այն է որ զերեխայն կը ներկայացնէ Եկեղեցւոյն, և եթէ երեխայն տղայ է, անոր անուամբ կը պատասխանէ, յանձն առնելով, իբրև հոգեւոր հայր, տղուն քրիստոնէական դաստիարակութեան հոգը, եթէ ծնողը մեռնին. անոր համար պէտք է բարի քրիստոնեայ մ'ըլլայ:

300. Մենք պարտաւան ենք կերանայրերու: Մկրտոչրեան ժամանակ մեր կողմանէ ըրած խոստումները և հրամարտումները պահուի:

Պարտական ենք, վասն զի այդ խոստումները այն պարտականութիւններն են որ վրայ կը դնեն ինչ որ կը պահանջէ Աստուած ամէնէն, և զորոնք մենք իսկ պարտական ենք խոստանալու որպէս զի փրկուինք:

301. Ծեօդդ կամ տեղեկ տեղը բռնողը ե՞րբ պիտի է մկրտուեր որպէս տղան:

Ծնողը կամ անոնց տեղը բռնողները, պարտական են տղան մկրտուելու զրկել ութը կամ տասը օր վերջ, վասն զի կը վայելէ որ շուտով ապահովուի շնորհքն և յաւիտենական երջանկութիւնը, որովհետեւ տղան զիւրութեամբ կրնայ մեռնիլ:

Գ Լ Ո Ի Խ Գ.

Դրօշմ:

302. Ի՞նչ է Դրօշմը:

Դրօշմն է այն խորհուրդը որ զմեզ կ'ընէ կատարեալ քրիստոնեայ և զինուոր Յիսուսի Քրիստոսի, և անոր կրօնիքը կը դնէ մեր վրայ:

303. Ո՞րն է Դրօշմին նիւթը:

Դրօշմին նիւթն է ձիթենւոյ իւղը Եպիսկոպոսէն օրհնուած Աւագ Հինգշաբթի օրը:

304. Ո՞րն է Դրօշմին ձեւը:

Դրօշմին ձեւն են այն խօսքերը՝ որ կը սկսին. Կենիս Յիսուսի Քրիստոսի են:

305. Ո՞վ է Դրօշմին պաշտօնեայն:

Դրօշմին պաշտօնեայն Եպիսկոպոսն է*:

*Սակայն արեւելեան Եկեղեցւոյ սովորութեան համաձայն քահանայն անմիջապէս մկրտելէն վերջ կը դրօշմէ ալ:

306. Դրօշմը ի՞նչ կերպով զմեզ կատարեալ քրիստոնեայ և զիևուոր Յիսուսի Քրիստոսի կ'ընէ:

Դրօշմը զմեզ կատարեալ բրիստոնեայ և զինուոր Յիսուսի Քրիստոսի կ'ընէ տալով մեզի լիութիւն Հոգւոյն Սրբոյ. այսինքն, տալով մեզի Հոգւոյն Սրբոյ շնորհքները և նուէրները՝ որոնք զմեզ կը հաստատեն և կը զօրացնեն հաւատքի և ուրիշ առաքինութեանց մէջ ընդդէմ հոգևոր թշնամիներուն:

ԳԼՈՒԽ Գ.

Հաղորդութիւն:

§ 1. - Խորհուրդ, հաստատութիւն, վախճան:

307. Ի՞նչ է Հաղորդութիւնը:

Հաղորդութիւնն է այն խորհուրդ՝ որ հացին և գինին տեսակին ներքև իրապէս կը բովանդակէ Մարմին, Արիւն, Հոգի և Աստուածութիւն Տեառն Մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի իբրև անունդ հոգւոյ:

308. Հաղորդութեան ինչպէ՞ս ի՞նչ է:

Հաղորդութեան նիւթն է ցորենի հաց և խաղողի գինի:

309. Հաղորդութեան ձևը ի՞նչ է:

Հաղորդութեան ձևը Յիսուսի Քրիստոսի խօսքերն են. Այս է Մարմին իմ. այս է բաժակ իմոյ արեան... հեղոյ վասն ձեր և վասն բազմաց ի քոյորիւն մեղաց:

310. Հաղորդութեան պաշտօնեայն ո՞վ է:

Հաղորդութեան պաշտօնեայն քահանայն է որ Պատարագի մէջ Յիսուսի Քրիստոսի խօսքերը կրկնելով, հացը կը փոխէ Անոր Մարմնոյն և գինին՝ Արեանը:

311. Յիսուս Քրիստոս և՞րբ հաստատեց Հաղորդութիւնը:

Յիսուս Քրիստոս հաստատեց Հաղորդութիւնը վերջին Ընթրեաց ժամանակ, իր Չարհարանքներէն առաջ, երբ նրբագործեց հացը և գինին և բաժնեց Առաքելոց իբրև իր Մարմինը և Արիւնը, հրամայելով որ զայն կատարեն իր յիշատակին համար:

312. Ինչո՞ւ համար Յիսուս Քրիստոս հաստատեց Հաղորդութիւնը:

Յիսուս Քրիստոս հաստատեց Հաղորդութիւնը, որպէս զի Պատարագի մէջ ըլլայ մշտնջենաւոր զոհն Նոր կտակարանի, և հաղորդութեան մէջ՝ անունդ հոգւոյ, իբրև մշտնջենաւոր յիշատակ իր Սիրոյն և Չարհարանացը և Մահուան:

§ 2. — Յիսուսի Քրիստոսի իրական ներկայութիւնն Հաղորդութեան մէջ:

313. Հաղորդութեան մէջ միեւնոյն Յիսուս Քրիստոսն է որ երկիրքն է և ծնաւ երկրի վրայ Մարիամ Կոռնէ:

Հաղորդութեան մէջ միեւնոյն Յիսուս Քրիստոսն է որ երկիրքն է և ծնաւ երկրի վրայ Մարիամ Կոռնէ:

314. Ինչո՞ւ համար կը հաշտուանք քե Յիսուս Քրիստոս և ճշմարտապէս Հաղորդութեան մէջ:

Կը հաւատանք թէ Յիսուս Քրիստոս է ճշմարտապէս Հաղորդութեան մէջ, վասն զի Նա ինքն ըսաւ թէ սրբագործեալ հացը և գինին է իմ Մարմինս և Արիւնս, և դարձեալ վասն զի այսպէս կը սորվեցնէ Եկեղեցին. սակայն խորհուրդ մըն է, և մեծ խորհուրդ:

315. Սրբագործմանէ առաջ նշխարքն ի՞նչ է:

Սրբագործմանէ առաջ նշխարքը հաց է:

316. Սրբագործմանէ վերջ նշխարքն ի՞նչ է:

Սրբագործմանէ վերջ նշխարքն է

ճշմարիտ Մարմին Տեառն Մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի, հացին տեսակին տակ:

317. Ի՞նչ կայ բաժակին մէջ սրբագործմանէ առաջ:

Սրբագործմանէ առաջ բաժակին մէջ կայ գինի քանի մը կաթիլ ջուրով:

318. Սրբագործմանէ վերջ ի՞նչ կայ բաժակին մէջ:

Սրբագործմանէ վերջ բաժակին մէջն է ճշմարիտ Արիւնն Յիսուսի Քրիստոսի Տեառն Մերոյ գինւոյն տեսակին տակ:

319. Ե՞րբ Մարմին և Արիւն Յիսուսի կ'ըլլան հաց և գինի:

Հացն և գինին Մարմին և Արիւն Յիսուսի կ'ըլլան սրբագործման վայրէկներն:

320. Սրբագործմանէ վերջ այլ ևս չկան հաց և գինի:

Սրբագործմանէ վերջ չկան ոչ հաց և ոչ գինի, այլ միայն անոնց տեսակները, երևոյթները առանց գոյացութեան:

321. Ի՞նչ են տեսակները կամ երևոյթները:

Տեսակները կամ երևոյթներն են այն ամէն բաները՝ որոնք զգայարանաց

տակ կ'իյնան, ինչպէս ձեր, գոյնը, հոտը, համը հացին և գինւոյն:

322. Հացին երևոյրներուն տակ միայն Յիսուսի Քրիստոսի Մարմինն է, և գինւոյն երևոյրներուն տակ միայն Արիւնն է:

Ոչ, հացին երևոյթներուն տակ է ամբողջ Յիսուս Քրիստոս Մարմնով, Արեամբ, Հոգւով և Աստուածութեամբ. այսպէս է նաև գինւոյն երևոյթներուն տակ:

323. Երբ եշխարքը քանի մը մասի կը բաժնուի, կը բաժնուի՞ նաև Յիսուսի Քրիստոսի Մարմինը:

Երբ նշխարքը քանի մը մասի կը բաժնուի, չի բաժնուիր նաև Յիսուսի Քրիստոսի Մարմինը, այլ միայն հացին տեսակը կը բաժնուի, և Յիսուսի Մարմինը կը մնայ ամբողջ իւրաքանչիւր կտուրին մէջ:

324. Յիսուս Քրիստոս աշխարհիս վրայ սրբազործեալ րոյր եշխարքներուն մէջ կը գտնուի՞:

Յիսուս Քրիստոս կը գտնուի աշխարհիս վրայ սրբազործեալ բոլոր նշխարքներու մէջ:

325. Ինչո՞ւ համար եկեղեցիներուն մէջ կը պահուի ամենատարբէ Հաղորդութիւնը:

Ամենասուրբ Հաղորդութիւնը կը պահուի եկեղեցիներուն մէջ որպէս զի երկրպագութիւն ընեն հաւատացեալք, որպէս զի հաղորդուին, և որպէս զի անով հասկնան Յիսուսի Քրիստոսի մշտնջենաւոր ներկայութիւնը Եկեղեցւոյ մէջ:

§ 3. — Հաղորդութիւն. պատրաստութիւն, պարտք, արգիւնք:

326. Քանի՞ քան պէտք է լաւ հաղորդուելու համար երեք բան կարեւոր է. 1° ըլլալ Աստուծոյ շնորհաց մէջ. 2° գիտնալ և մտածել թէ ի՞նչ է որ պիտի ընդունուի. 3° ծով ըլլալ կէս զիշերէն սկսեալ:

Լաւ հաղորդուելու համար երեք բան կարեւոր է. 1° ըլլալ Աստուծոյ շնորհաց մէջ. 2° գիտնալ և մտածել թէ ի՞նչ է որ պիտի ընդունուի. 3° ծով ըլլալ կէս զիշերէն սկսեալ:

327. Ի՞նչ կը նշանակի Աստուծոյ շնորհաց մէջ ըլլալ:

Աստուծոյ շնորհաց մէջ ըլլալ կը նշանակէ ամէն մահուչաւի մեղքէ ազատ և մաքուր խիղճ ունենալ:

328. Ով որ գիտնարով թէ մահուչաւի մեղքի մէջ է և կը հաղորդուի, կ'ընդունի՞ զՅիսուս Քրիստոս:

Ով որ գիտնարով թէ մահուչաւի

մեղքի մէջ է և կը հաղորդուի, կ'ընդունի զՅիսուս Քրիստոս, բայց ոչ անոր շնորհքը, մանաւանդ թէ ահաւոր սրբապղծութիւն մը գործելով, դատապարտութեան արժանի կ'ընէ ինքզինքը:

329. Ի՞նչ ըսել է գիտնալ և մտածել թէ ի՞նչ պիտի ընդունի:

Ըսել է թէ պէտք է մերձենալ Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի՝ որ Հաղորդութեան մէջն է, կենդանի հաւատքով, ջերմ եռանդով և խորին խոնարհութեամբ և պարկեշտութեամբ:

330. Ի՞նչ տեսակ ծով կը պահանջուի հաղորդուելի առաջ:

Բնական կամ ամբողջական ծով՝ որ կ'աւրուի ունէ բանով՝ որ իբրեւ կեւ բակուր կամ ըմպելի կ'առնուի:

331. Երբեք հրաման կ'ալ ծով չկորոյր հաղորդելու:

Ծով չեղողը հաղորդելու հրաման կայ մահուան վտանգի մէջ, և երկայն հիւանդութեան ժամանակ, այն պայմաններու տակ՝ զորս Եկեղեցին հաստատեւ է:

332. Հաղորդուելու պարտք կ'ալ:

Հաղորդուելու պարտք կայ ամէն տարի Զատիկին և մահուան վտանգի մէջ,

իբրեւ րոշակ որ կը զօրացնէ զհոգին յաւիտենականութեան ճամբուն մէջ:

333. Ո՞ր հասակէն կը սկսի զատկական հաղորդութեան պարտքը:

Զատկական հաղորդութեան պարտականութիւնը կը սկսի այն հասակէն՝ որուն մէջ տղան կարող կ'ըլլայ կատարելու զայն բաւական պատրաստութեամբ, այսինքն, սովորաբար եօթը տարեկան հասակէն:

334. Ստեպ հաղորդուելու լաւ և օգտակար է:

Ճատ լաւ և շատ օգտակար է ստեպ հաղորդուելը, նոյն իսկ ամէն օր, բաւական է որ միշտ պէտք եղած պատրաստութեամբ ըլլուի:

335. Հաղորդուելէն վերջ ո՞րչափ ժամանակ կը մնայ մեր մէջը Յիսուս Քրիստոս:

Հաղորդուելէն վերջ Յիսուս Քրիստոս կը մնայ մեր մէջ այնչափ ժամանակ, որչափ կը զիմանան սրբագործեալ տեւականները:

336. Ո՞վ որ արժանաւոր կերպով կը հաղորդուի ի՞նչ արդիւնքներ կը առանայ:

Հաղորդութիւնը կը պահէ և կ'աճեցնէ շնորհքն՝ որ է կեանք հոգւոյ, ինչ-

պէս կերակուրը է կեանք մարմնոյ. կը ջնջէ ներքի մեղքերը և մահուչափներէն կը պահպանէ, հոգևոր մխիթարութիւն կու տայ, յաւիտենական կեանքի սէրը կը բորբոքէ և կ'աճեցնէ յոյսը:

§ 4. — Պատարագի սուրբ զոհն:

337. Հաղորդութիւնը միայն խորհուրդ մըն է:

Հաղորդութիւնը ոչ միայն խորհուրդ մըն է, այլ է նաև մշտենջենաւոր զոհ Նոր Կտակարանին, և կը կոչուի Պատարագ:

338. Ի՞նչ է զոհն:

Զոհն է սպառելի նիւթ մը՝ զոր հրապարակաւ կը նուիրենք Աստուծոյ խոստովանելու համար թէ՛ Նա է Արարիչ և Տէր գերագոյն՝ որուն ամենայն ինչ կը պատկանի ամբողջապէս:

339. Ի՞նչ է սուրբ Պատարագը:

Սուրբ Պատարագն է զոհն Մարմնոյ և Արեան Յիսուսի Քրիստոսի՝ զոր քահանայն, հացի և գինւոյ տեսակներու տակ կը նուիրէ Աստուծոյ խորանին վրայ, ի յիշատակ և ի նորոգումն զոհի Խաչին:

340. Պատարագի զոհն նոյն է Խաչին զոհին հետ:

Պատարագի զոհն է նոյն զոհն Խաչին, միայն տարրեր կերպով կը կատարուի:

341. Ի՞նչ տարբերութիւն կայ Խաչին զոհին և Պատարագի զոհին մէջ:

Խաչի զոհին և Պատարագի զոհին մէջ այս տարբերութիւնը կայ՝ որ Յիսուս Քրիստոս Խաչին վրայ զոհեց ինքզինքը կամաւորապէս տալով իր Արիւնը, և ընդունեցաւ մեզի համար ամէն շնորհք. մինչդեռ խորանին վրայ Նա կը զոհէ և կ'ոչընչացնէ ինքզինքը խորհրդապէս, առանց արիւն թափելու, քահանային պաշտաման միջոցաւ, և Խաչին զոհին արդիւնքը կը պատշաճեցնէ մեզի:

342. Ի՞նչ նպատակաւ Պատարագ կը մատուցուի Աստուծոյ:

Պատարագը կը մատուցուի Աստուծոյ երկրպագութեան կամ պաշտաման գերագոյն պաշտօն մը կատարելու համար. Անկէ ընդունուած բարիքներուն համար շնորհակալ ըլլալու, զինքը հաշտեցնելու և մեր մեղաց հատուցում մը տալու համար. Անկէջ շնորհք ընդունելու համար. և կենդանի և մեռեալ հաւատացեալոց օգտին համար:

343. Սուրբերուն ալ Պատարագ կը մատուցուի՞:

Սուրբերուն Պատարագ չի մատուցուիր, այլ միայն Աստուծոյ, նոյն խկերք կը մատուցուի ի պատիւ Սրբոց. զոհը միայն Արարչին և գերագոյն Տիրոջ կը պատկանի:

344. Պատարագ տեսնելու պարտաւորեալ եք:

Պարտաւորեալ ենք Պատարագ տեսնելու կիրակի և միւս հրամայեալ տօնօրերը, սակայն շատ օգտակար է յաճախ ներկայ գտնուիլ՝ կրօնից ամէնէն մեծ գործին մասնակից ըլլալու համար, որ գերազանցօրէն հաճոյ է Աստուծոյ և արդիւնաւոր:

345. Պատարագի ներկայ գտնուելու ամէն առէկի պատշաճ կերպը ո՞րն է:

Պատարագի ներկայ գտնուելու ամէնէն աւելի պատշաճ կերպն է՝ նուիրել զայն Աստուծոյ, միացնելով դիտաւորութիւնը քահանային դիտաւորութեան հետ, մտածելով խաչին զոհին վրայ, այսինքն Յիսուսի Չարչարանաց և Մահուան վրայ, և հաղորդուելով. Հաղորդութիւնն է իրական միութիւն մատուցուած Չոհին հետ, և անոր համար ալ մեծագոյն մասնակցութիւն է սուրբ Պատարագին:

ԳԼՈՒԽ Ե.

Ապաշխարութիւն:

§ 1. — Խորհուրդն և իր մասերը — Բնութիւն խղճի:

346. Ի՞նչ է Ապաշխարութիւնը:

Ապաշխարութիւն կամ Խոստովանանք է խորհուրդն՝ զոր հաստատեց Յիսուս Քրիստոս Մկրտութենէ վերջ գործուած մեղքերու թողութիւն գտնելու համար:

347. Ապաշխարութեան խորհուրդը ե՞րբ հաստատեց Յիսուս:

Յիսուս Քրիստոս Ապաշխարութեան խորհուրդը հաստատեց երբ ըսաւ Առաքելոց և անոնցմով անոնց յաջորդներուն. «Առէք Հոգին Սուրբը, որուն թուրք մեղքերը պիտի թողուին, և որուն մեղքերը չարձկէք, պիտի չարձկուին»^{*}:

^{*}Յովհ. Ի. 22-23.

348. Ո՞վ է Ապաշխարութեան պաշտօնեայն:

Եպիսկոպոսին հրամանաւ քահանայն է պաշտօնեայ Ապաշխարութեան:

349. Ո՞րչափ և ինչպիսի՞ բաներ կը պահանջուի աղէկ խոստովանանք մ'ըլլալու համար:

Աղէկ խոստովանանք մ'ըլլալու համար կը պահանջուին հինգ բան. 1° քննութիւն խղճի. 2° զղջում մեղքերու վրայ. 3° առաջադրութիւն այլ ևս չմեղանչելու. 4° խոստովանութիւն. 5° ապաշխարանաց վճարումն:

350. Ի՞նչպէս պետք է ընել խղճի քննութիւնը:

Խղճի քննութիւնը կը կատարուի յիշելով՝ խորհրդով, բանիւ, գործով և զանցառութեամբ գործուած մեղքերը ընդդէմ Աստուծոյ պատուիրաններուն, Եկեղեցւոյ պատուիրաններուն և վիճակի պարտքերուն, սկսելով վերջին լաւ կերպով կատարուած խոստովանութենէ:

351. Խղճի քննութեան ժամանակ մեղքերու թիւն ալ պէ՞տք է փնտռել:

Խղճի քննութեան ժամանակ ամենայն փութով պարտական ենք փնտռելու նաև մանուշակ մեղքերու թիւն:

§ 2. – Յաւ և առաջադրութիւն:

352. Ի՞նչ է ցաւը:

Յաւ կամ զղջումն է այն տհաճութիւնը և ատելութիւնը՝ զոր կը զգանք գործած մեղքերնուս վրայ և որ առաջադրել կու տայ մեզի այլ ևս չմեղանչելու:

353. Յաւը քանի՞ տեսակ է:

Յաւը երկու տեսակ է, կատարեալ և անկատար:

354. Ո՞րն է կատարեալ ցաւը:

Կատարեալ ցաւն է այն տհաճութիւնը՝ զոր կը զգանք գործուած մեղքերու համար, վասն զի նախատինք են Աստուծոյ՝ որ մեր Հայրն է՝ անսահման բարի և սիրելի, և վասն զի պատճառ են Փրկչին Մերոյ Յիսուսի՝ Քրիստոսի, Որդւոյն Աստուծոյ Չարչարանաց և Մահուան:

355. Ինչո՞ւ համար կատարեալ կ'ըստի այդ զղջումը:

Այդ զղջումը կատարեալ կ'ըստի, վասն զի կատարեալ պատճառէ մը կը ծնանի, այսինքն առ Աստուած որդիաւ կան սէրէ, և վասն զի շուտով կ'ընդունի մեր մեղաց թողութիւնը, թէպէտ զանոնք խոստովանելու պարտքը կը մնայ:

356. Ո՞րն է սեկստար ցաւը:

Անկատար ցաւ կ'ըսուի այն զրդ-
ջումը՝ որ առաջ կու գայ յաւիտենական
կամ ժամանակաւոր պատիժներու երկիւ-
ղէն, կամ մեղաց տգեղութենէն:

357. Ինչո՞ւ համար սեկստար կ'ըսուի:

Անկատար կ'ըսուի, վասն զի նուազ
կատարեալ պատճառէ մը կը ծնանի որ
ծառայից յատուկ է և ոչ որդւոց, և այս
ցաւով մեղաց թողութիւն կը գտնենք
միայն խոստովանութեամբ:

358. Կարեւո՞ր է բոլոր գործուած մեղ-
քերո՞ւ վրայ ցաւիլ:

Կարեւոր է ցաւիլ բոլոր գործուած
մահուչաւի մեղքերու վրայ, առանց բա-
ցառութեան, պատշաճ է ցաւիլ նաև ներե-
լիներուն վրայ:

359. Ինչո՞ւ համար կարեւոր է ցաւիլ բո-
լոր մահուչաւի մեղքերո՞ւ վրայ:

Կարեւոր է, վասն զի անոնցմէ
իւրաքանչիւրն ծանր նախատինք է առ
Աստուած, կը կորսնցնէ Ասոր շնորհքը
և արժանի կ'ընէ զմարդն միշտ հեռու մնա-
լու Աստուծմէ:

360. Ի՞նչ է ստաւադրոչիւնը:

Առաջադրութիւնն է հաստատուն

կամք բնաւ երբէք չգործելու մեղք և մե-
ղաց առիթներէն փախչելու:

361. Մեղաց առիթն ի՞նչ է:

Մեղաց առիթ կ'ըսուի այն բանը՝
որ զմեզ մեղանչելու վտանգի մէջ կը դնէ:
Այս առիթն կրնայ ըլլալ անձ մը կամ
իր մը:

362. Մեղքի առիթներէն փախչելո՞ւ պար-
տաւո՞ւն ենք:

Պարտական ենք մեղքի առիթ-
ներէն փախչելու, վասն զի պարտական
ենք փախչելու մեղքէն: Ով որ առիթնե-
րէն չի փախչիր, վերջապէս կ'իյնայ,
վասն զի «վտանգը սիրողը վտանգի մէջ
կ'իյնայ»*: *Ժողով. Գ. 27.

§ 3. — Խոստովանութիւն մեղաց:

363. Ի՞նչ է խոստովանութիւնը:

Խոստովանութիւնն է ամբաստա-
նութիւն մեղաց առաջի խոստովանահայր
քահանային՝ արձակում ընդունելու հա-
մար:

364. Ի՞նչ տեսակ մեղքեր խոստովանե-
լո՞ւ պարտական ենք:

Պարտական ենք խոստովանելու
զեռ չխոստովանած կամ վէշ խոստովա-

նած բոլոր մահուչափ մեղքերը. օգտակար է սակայն խոստովանիլ ներքելի մեղքերն ալ:

365. Ի՞նչպես պետք ենք ըսել մահուչափ մեղքերը:

Մահուչափ մեղքերը պէտք ենք խոստովանիլ ամբողջապես առանց ծածկելու հատ մը ամբշնալով, պէտք է ըսել տեսակը, քիչը և պարագայները՝ որոնք կրնան մեղաց չարութիւնը ծանրացնել:

366. Ով որ մահուչափ մեղքերու ձիշտ քիչը չի յիշեր, ի՞նչ պետք է ընէ:

Ով որ մահուչափ մեղքերու ճիշտ թիւը չի յիշեր, պէտք է ըսէ թիւ մը որ իրեն ճշմարտութեան մերձաւոր կը թուի:

367. Ինչո՞ւ ամօրի համար պետք չենք յոնել մահուչափ մեղք մը:

Պէտք է լուել ամօթի համար մահուչափ մեղք մը, վասն զի քահանային, իբր Յիսուսի՝ Քրիստոսի է որ կը խոստովանիք, և քահանայն չի կրնար մեղք մը յայտնել մինչև անգամ կեանքին վրտանգովը, և դարձեալ, որովհետև մեղաց թողութիւն չգտնելով՝ ամօթով պիտի մնանք ամէնուն առջև վերջին դատաստանին ժամանակ:

368. Ով որ ամօրի կամ ոչիչ պատճառի մը համար չէ մահուչափ մեղք մը, այնպիսին ըրած կ'ըլլայ լաւ խոստովանակ մը:

Ով որ ամօթի կամ ուրիշ ոչ արդարացի պատճառի համար լռէ մահուչափ մեղք մը, այնպիսին լաւ խոստովանանք ըրած չըլլար, այլ կը գործէ սրբապղծութիւն մը:

369. Ի՞նչ պետք է ընէ նա որ գիտէ քիչ լաւ խոստովանակ չէ եղած:

Այնպիսին պէտք է կրկնէ խոստովանութիւնները և խոստովանի գործած սրբապղծութիւնները:

370. Ով որ աննոյնքամբ կը քողոյս կամ կը մոռնայ մահուչափ մեղք մը, լաւ խոստովանակ մը եղած կ'ըլլայ:

Այդպիսին լաւ խոստովանանք եղած կ'ըլլայ, սակայն պարտական է վերջը խոստովանելու թողութեամբ կամ մոռցած մեղքը:

§ 4. — Արձակում. — Ապաշխարանաց վճարում. — Ներողութիւն:

371. Ի՞նչ է արձակումը:

Արձակումը է վճիռն՝ որով քահանայն, յանուն Յիսուսի՝ Քրիստոսի, կը

Թողու ապաշխարողին մեղքերը ըսելով.
Ես արձակեմ զքեզ յամենայն մեղաց քոց
յակնուն Հօր և Որդոյ և Հոգւոյ Սրբոյ:
Ամեն:

372. Արձակմամբ մեղաց բողոքիւն ըս-
յալով, կը ներուշի՞ պատիժն ալ՝ որուն ար-
ժանի եղեր է:

Արձակմամբ մեղքերը Թողուելով,
կը ներուշի նաև յաշխուհեանքն պատիժը՝
որուն արժանի եղեր է մահուչափ մեղ-
քով, սակայն եթէ ամենակատարեալ զըղ-
ջում մը չունենայ, սովորաբար կը մնայ
հատուցանելի կամ այս աշխարհիս մէջ
կամ ի հանդերձելումն, ժամանակաւոր պա-
տիժ մը:

373. Ի՞նչ է հատուցումն կամ խորհրդ-
դական ապաշխարութիւն:

Հատուցումն կամ խորհրդական
ապաշխարանքն է խոստովանահօր մեղա-
ւորին վրայ դրած բարի գործն իբրև պա-
տուհաս և ուղղութիւն, և իբրև փոխարէն
ժամանակաւոր պատժոյն՝ որուն արժանի
եղեր է մեղանչելով:

374. Ե՞րբ պետք է կատարել այդ խոր-
հրդական ապաշխարանքը:

Որչափ կարելի է շուտով պէտք
է կատարել խորհրդական ապաշխարան-

քը, եթէ խոստովանահայրը ժամանակը
չէ որոշած:

375. Խորհրդական ապաշխարանքը բա-
նալիսն է ազատելու համար բոլոր ժամա-
նակաւոր պատժէն՝ որուն արժանի եղեր ենք
մեղանչելով:

Խորհրդական ապաշխարանքը բա-
ւական չէ սովորաբար ազատելու հա-
մար ժամանակաւոր բոլոր պատժէն՝ որուն
արժանի եղեր ենք մեղանչելով, անոր հա-
մար պէտք է լրացնել ուրիշ ապաշխա-
րանքի և քարեպաշտութեան գործերով և
ներդրութիւններով:

376. Որո՞նք և՛ ապաշխարանքի և քա-
րեպաշտութեան գործերը:

Ապաշխարանքի և բարեպաշտու-
թեան գործերն են. ծով, մահացուցում,
հոգևոր և մարմնաւոր գործք ողորմու-
թեան, աղօթք, օրհնութիւնք, օրհնած
ջուրի և ուրիշ օրհնած բաներու գործա-
ծութիւն:

377. Ի՞նչ է ներդրութիւնը:

Ներդրութիւնն է ներումն ժա-
մանակաւոր պատժոյ մեղաց՝ զոր Եկե-
ղեցին կը շնորհէ՝ ինչ ինչ պայմաններով,
անոնց՝ որոնք շնորհաց մէջ են, պատ-
շահեցնելով անոնց Յիսուսի Քրիստոսի,

Աստուածածնի և Սուրբերու առատազեղ արդիւնքները՝ որոնք զանա՛ Եկեղեցոյ կ'ըսուին:

378. Քանի՞ տեսակ է ներդրութիւնը:

Ներդրութիւնը երկու տեսակ է. յիսկատար և մասնական:

379. Լիսկատար ներդրութիւնն ո՞րն է:

Լիսկատար ներդրութիւնն այն է որ կը ներէ մեզաց ժամանակաւոր բոլոր պատիժը:

380. Մասնական ներդրութիւնն ո՞րն է:

Մասնական ներդրութիւնն այն է որ մեզաց ժամանակաւոր պատժոյն մէկ մասը միայն կը ներէ:

381. Ի՞նչ ըսել է ներդրութիւն քառասուն կամ հարիւր օրուան, եօթը տարուան և այլն ներդրութիւն ըսել է՝ ներումն ժամանակաւոր այնչափ պատժոյ որ պիտի լրանար քառասուն օրուան մէջ, կամ հարիւր օրուան կամ եօթը տարուան մէջ՝ զոր Եկեղեցին որոշեր է հնուց ի վեր:

Քառասուն կամ հարիւր օրուան, եօթը տարուան և այլն ներդրութիւն ըսել է՝ ներումն ժամանակաւոր այնչափ պատժոյ որ պիտի լրանար քառասուն օրուան մէջ, կամ հարիւր օրուան կամ եօթը տարուան մէջ՝ զոր Եկեղեցին որոշեր է հնուց ի վեր:

382. Ի՞նչ պետք է ընել ներդրութիւն վատկելու համար:

Ներդրութիւն վատկելու համար պէտք է ըլլալ շնորհաց մէջ և կատարել սահմանուած գործերը:

ԳԼՈՒԽ Զ.

Վերջին Օծումն:

383. Ի՞նչ է վերջին Օծումն:

Վերջին Օծումն է խորհուրդ մը որ հաստատուեր է ծանր հիւանդ հաւատացելոյն հոգևոր և նոյն իսկ մարմնաւոր ախտովում մը տալու համար:

384. Վերջին Օծման պաշտօնեայն ո՞վ է:

Վերջին օծման պաշտօնեայն է ժողովրդապետը կամ հրաման ունեցող ուրիշ քահանայ մը:

385. Վերջին Օծումը ի՞նչ արդիւնք առաջ կը բերէ:

Վերջին օծումը կ'աճեցնէ սրբաբար շնորհքը, կը ջնջէ ներելի մեղքերը, և նոյն իսկ մահուչափները եթէ հիւանդը գղջացաւ, չի կրնար խոստովանիլ, ուժ կու տայ համբերութեամբ տանելու հի-

ւանդութիւնը, զիմադրելու փորձութիւն-
ներուն և սրբութեամբ մեռնելու, կ'օգնէ
նաև առողջութիւնը գտնելու, եթէ բարի
է հոգւոյն համար:

386. Երբ պետք է տալ վերջին Օծումը:
Երբ հիւանդութիւնը վտանգաւոր
է, լաւ է մատակարարել զայն անմիջա-
պէս խոստովանանքէն և վերջին թոշա-
կէն վերջ, քանի որ հիւանդին խելքը գը-
լուխն է:

Գ Լ Ո Ւ Խ Է.

Կարգ ֆանանայութեան:

387. Ի՞նչ է կարգ քահանայութեանը:
Կարգ քահանայութեանն է խոր-
հուրդն որ կու տայ իշխանութիւն Գատա-
րելու սրբազան գործերը՝ որոնք կը վե-
րաբերին Հաղորդութեան և փրկութեան
հոգւոց, և կը դնէ Աստուծոյ պաշտօնէի
կնիքը:

388. Ո՞վ է կարգ քահանայութեան պաշ-
տօնակալ:

Կարգ քահանայութեան պաշտօ-
նեայն է Եպիսկոպոսը՝ որ կու տայ զՀո-

գին Սուրբ և իշխանութիւն նուիրական
ձեռնադրութեամբ և կը յանձնէ քահա-
նայութեան պատկանող սրբազան առար-
կայները որոշուած ձևի խօսքերը ըսելով:

389. Ինչո՞ւ համար Աստուծոյ պաշտօ-
նեակեր պատրաստող խորհուրդը կարգ կ'ը-
տաի:

Վասն զի պաշտօնէից զանազան
աստիճաններ ունի, մին միւսին ստորա-
կարգեալ, ուսկից կը ծագի Նշիրապե-
տութիւնը:

390. Որո՞նք են Նշիրապետութեան սա-
տիճանները:

Նուիրապետութեան աստիճան-
ներն են. փոքր սատիճանները, Կիսատար-
կաւագարիւնը և Սարկաւագարիւնը՝ որոնք
կ'ըսուին պատրաստականք. ֆանանայու-
րիւնը՝ որ իշխանութիւն կու տայ սրբա-
գործելու Հաղորդութիւնը և արձկելու
մեղքերը, Եպիսկոպոսութիւնը՝ լրումն քա-
հանայութեան, որ կու տայ ձեռնադրու-
թեան և զհաւատացեալս կառավարելու
իշխանութիւն:

391. Մե՞ծ է ֆանանայութեան պատիւն:
Քահանայութեան պատիւը շատ
մեծ է, վասն զի ունի իշխանութիւն Յի-
սուսի Բրիստոսի իրական Մարմնոյ վը-

բայ և զայն ներկայ կ'ընէ Հաղորդութեան մէջ, և խորհրդական Մարմնոյն վերայ՝ որ է Եկեղեցին, զոր կը կառավարէ և ունի վսեմ պաշտօնն զմարդիկ դէպ ի սրբութիւն և յերջանիկ կեանս առաջնորդելու:

392. Քահանայ եղողը ի՞նչ նպատակ պետք է ունենայ:

Քահանայ եղողին միակ նպատակը պէտք է ըլլայ միայն Աստուծոյ փառքը և հոգւոց փրկութիւնը:

393. Կրնո՞յ ամէկ որ ըստ քմաց քահանայութեան կարգին մէջ մտնել:

Ոչ որ կարող է ըստ քմաց քահանայութեան կարգին մէջ մտնել, այլ պէտք է կոչուած ըլլայ Աստուծմէ իր Եպիսկոպոսին միջոցաւ, այսինքն պէտք է կոչուի ունենայ և այն ամէն առաքինութիւնները և յարմարութիւնները՝ որոնք կը պահանջուին սրբազան պաշտաման համար:

394. Գ՞նչ կ'ընէ երէ մէկը ստանց կոչումն ունենալու քահանայ ըլլալ:

Շատ գէշ կ'ընէ, վասն զի շատ դժուարաւ պիտի կարենայ կատարել նուիրական պարտքերը, և հասարակաց գայթակղութեան և յաւիտենական կորստեան պատճառ կ'ըլլայ:

395. Հաւատացեալը ի՞նչ պարտք ունի քահանայութեան կոչումներուն նսեմիս:

Հաւատացելոց պարտքն է ազատ թողուլ իրենց զաւակները և հպատակները իրենց կոչման հետեւելու, աղօթքով բարի հովիւներ և պաշտօնեաներ խնդրել Աստուծմէ, յարգել քահանայները իբրեւ Աստուծոյ նուիրեալ անձինք:

Գ Լ Ո Ի Խ Ը .

Պատկ:

396. Ի՞նչ է Պատկն:

Պատկն է այն խորհուրդը որ կը միացնէ զմարդն կնոջ հետ անբռնական կերպով, ինչպէս միացած են Յիսուս Քրիստոս և Եկեղեցին՝ իւր հարսն, և կու տայ անոնց շնորհք սրբութեամբ ապրելու մէկմէկու հետ և քրիստոնէաբար զաստիարակելու իրենց զաւակները:

397. Ո՞վ է Պատկին պաշտօնեայն:

Պատկին պաշտօնեայք երկու ամուսիններն են:

398. Ամուսնութիւնը ի՞նչպէս կը կատարուի:

Ամուսնութիւնը կը կատարուի

յայտնելով փոխադարձ հաւանութիւններն
առաջի ժողովրդապետին, կամ քահա-
նային:

399. Ամուսինները Պսակի խորհուրդը
կատարելու ժամանակ պէտք են Աստուծոյ
շնորհաց մէջ գտնուիլ:

Ամուսինները Պսակի խորհուրդը
կատարելու ժամանակ պէտք են գտնուիլ
Աստուծոյ շնորհաց մէջ, ապա թէ ոչ սրբ-
բապղծութիւն կը գործեն:

400. Ի՞նչ պարտքեր ունին ամուսինները

Ամուսինները պարտական են սրբ-
բութեամբ ապրիլ մէկմէկու հետ, անխախտ
սիրով օգնել մէկմէկու հոգեւոր և ժամա-
նակաւոր կարօտութեանց մէջ, լաւ դաս-
տիարակել զաւակները՝ անոնց հոգւոյն և
մարմնոյն խնամք տանիլ հաւասարապէս
կրօնասէր և առաքինի մեծցնել յորդորե-
լով զիրենց խօսքով և օրինակով:

p. 14.
7490